

КАТАЛОГ СИЛАБУСІВ

вибіркових
освітніх
компонентів
циклу загальної
підготовки

2026-2027 навчальний рік

перший (бакалаврський) рівень
вищої освіти

Дніпровський
Гуманітарний
Університет

Індивідуальна освітня траєкторія

Ти обираєш – ми поважаємо твій вибір!

«...Індивідуальна освітня траєкторія здобувача вищої освіти - персональний шлях реалізації його особистісного потенціалу здобувача вищої освіти, що ґрунтується на виборі здобувачем вищої освіти освітніх програм, суб'єктів освітньої діяльності, що їх реалізують, форм і строку здобуття освіти, освітніх компонентів. У вищій освіті індивідуальна освітня траєкторія включає, зокрема, послідовність здобуття освітніх кваліфікацій, академічну мобільність, визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та інформальної освіти тощо. Індивідуальна освітня траєкторія формується здобувачем вищої освіти з урахуванням його здібностей, інтересів, потреб, мотивації, можливостей і досвіду» («Про освіту», Закон України).

Індивідуальна освітня траєкторія забезпечується чітко регламентованою процедурою вільного вибору освітніх компонентів та форм здобуття освіти. Ця траєкторія фіксується в індивідуальному навчальному плані. Індивідуальний навчальний план забезпечується переліком обов'язкових для вивчення освітніх компонентів та на підставі особистої заяви доповнюється студентом вибірковими освітніми компонентами, обраними ним з урахуванням власних інтересів, інтелектуальних потреб та здібностей.

Вибір освітніх компонентів розпочинається з другого семестру першого року навчання, в подальшому – наприкінці поточного навчального року на наступний рік

Вибіркову частину освітньо-професійних програм підготовки бакалавра становлять освітні компоненти загальним обсягом 60 кредитів ЄКТС, які спрямовані на забезпечення власних інтересів студентів під час формування ними індивідуальної траєкторії навчання. Їх перелік забезпечує поглиблення визначених програмою загальних компетентностей та отримання студентами комплексу загальних, неспецифічних для конкретної професії якостей і навичок - Soft Skills.

У цьому загальноуніверситетському каталозі представлені силабуси вибіркових освітніх компонентів, які становлять загальну підготовку бакалаврів і є уніфікованими для всіх освітньо-професійних програм, що реалізуються в Університеті.

Каталог си­лабусів ви­біркових освітніх компонентів за­гальної під­го­товки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти розглянутий на засіданні Науково-методичної ради Університету та рекомендований для використання в освітньому процесі.

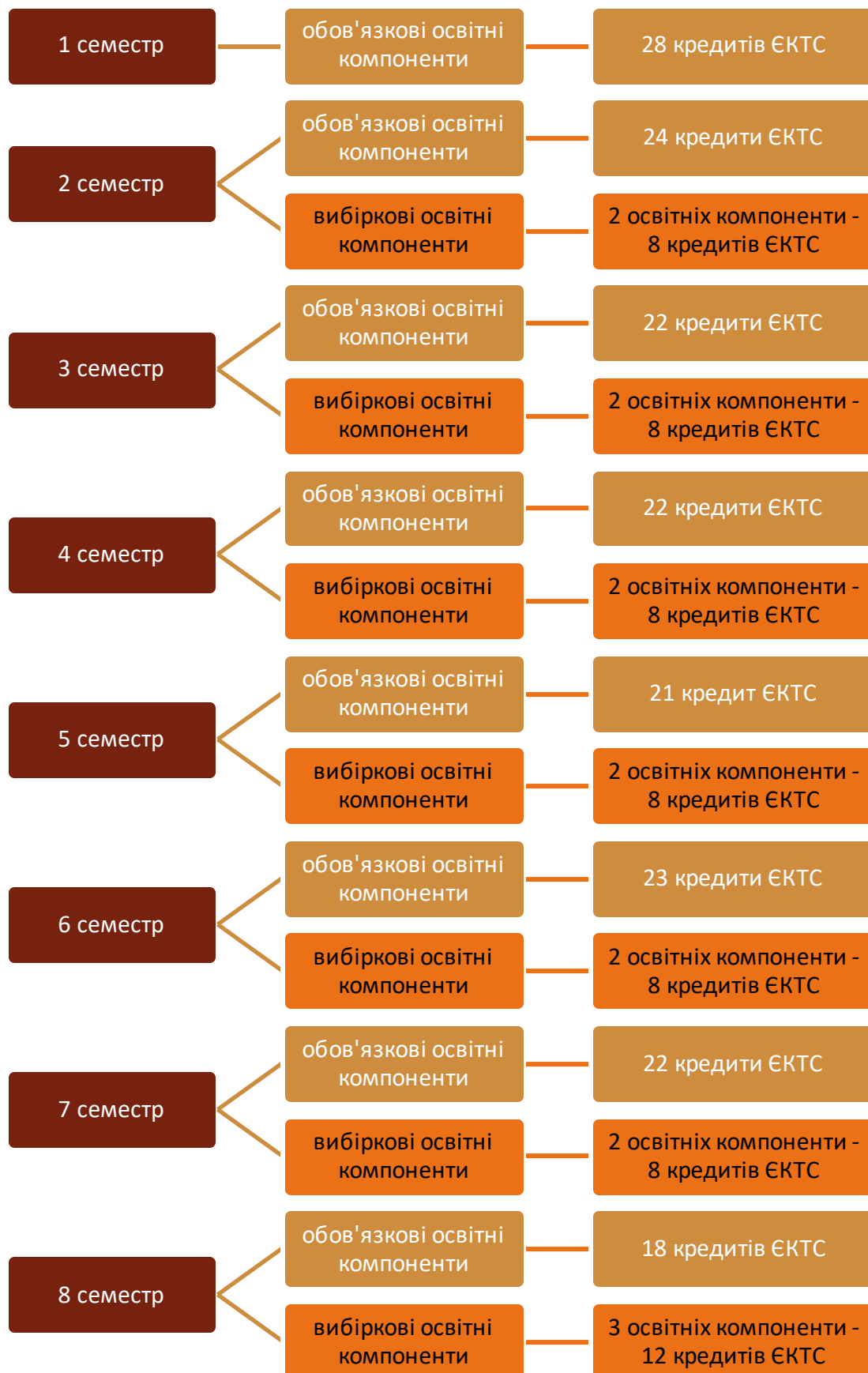
Протокол від 21.05.2026 № 9.

ЗМІСТ

ІНДИВІДУАЛЬНА ОСВІТНЯ ТРАЄКТОРІЯ	2
СХЕМА ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ТРАЄКТОРІЇ НАВЧАННЯ	6
КРИТЕРІЇ ПЕРЕВЕДЕННЯ ОЦІНОК ЗА 100-БАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ У НАЦІОНАЛЬНУ ШКАЛУ ТА ШКАЛУ ЄКТС	7
<i>Схема формування оцінки. Розподіл балів за різними формами контролю для навчальної дисципліни.</i>	<i>8</i>
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	9
КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ	10
НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА.....	12
Силабуси вибіркових освітніх компонентів, що рекомендуються для вивчення на першому році навчання	14
Другий семестр.....	14
<i>Історія світової культури.....</i>	<i>14</i>
<i>Історія України в контексті європейського виміру.....</i>	<i>20</i>
<i>Етика та естетика.....</i>	<i>29</i>
<i>Соціальні проблеми суспільства</i>	<i>35</i>
<i>Основи наукового мовлення.....</i>	<i>43</i>
<i>Ораторська майстерність.....</i>	<i>48</i>
<i>Основи інтелектуальної власності та академічна доброчесність</i>	<i>55</i>
Силабуси вибіркових освітніх компонентів, що рекомендуються для вивчення на другому році навчання	67
Третій семестр	67
<i>Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі.....</i>	<i>67</i>
<i>Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу</i>	<i>73</i>
<i>Судова риторика</i>	<i>78</i>
<i>Друга іноземна мова (німецька).....</i>	<i>84</i>

<i>Політична соціологія</i>	91
<i>Гендерна рівність і недискримінація</i>	98
Четвертий семестр	107
<i>Ділова комунікація та етика бізнесу</i>	107
<i>Друга іноземна мова (німецька)</i>	114
<i>Основи підприємницької діяльності (англійською мовою)</i>	120
<i>Охорона праці в галузі</i>	127
<i>Використання штучного інтелекту в інформаційному просторі</i>	137
<i>Права людини і правова культура</i>	146
ПІСЛЯМОВА	153

Схема формування індивідуальної траєкторії навчання

Критерії переведення оцінок за 100-бальною шкалою у національну шкалу та шкалу ЄКТС

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залік)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Умови нарахування балів
90–100	Відмінно	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; усі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі.
83–89	Добре	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання більшості з них оцінена кількістю балів, близькою до максимальної.
75–82		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком; в основному сформовані практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; всі навчальні завдання, передбачені програмою навчання, виконані, якість виконання жодного з них не оцінена мінімальною кількістю балів, деякі види завдань виконані з помилками.
68–74	Задовільно	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний не повністю, але прогалини не носять істотного характеру; в основному сформовані необхідні практичні навички роботи із засвоєним матеріалом; більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять помилки.
60–67		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані деякі практичні навички роботи; частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконані або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального.
35–59	Незадовільно	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково; не сформовані необхідні практичні навички роботи; більшість навчальних завдань не виконано або якість їх виконання оцінено кількістю балів, близькою до мінімальної; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання).

Оцінка в балах	Оцінка за національною шкалою (екзамен /залік)	Оцінка за шкалою ЄКТС	Умови нарахування балів
1–34		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу незасвоєний; не сформовані необхідні практичні навички роботи; всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки або не виконані взагалі; додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не призведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань.

Схема формування оцінки. Розподіл балів за різними формами контролю для навчальної дисципліни.

ДЛЯ ДЕННОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль	
Аудиторна робота	Самостійна та індивідуальна робота	ЗАЛІК (З)/ ЕКЗАМЕН (Е)	
≤ 40	≤ 20		
≤ 60		≤ 40	
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+З ≤ 100			
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК+Е ≤ 100			
ДЛЯ ЗАОЧНОЇ ФОРМИ НАВЧАННЯ			
Поточний контроль (ПК)		Підсумковий контроль	
Аудиторна робота	Самостійна та індивідуальна робота	ЗАЛІК (З)/ ЕКЗАМЕН (Е)	
≤ 20	≤ 40		
≤ 60		≤ 40	
Підсумкова оцінка у випадку заліку (П) = ПК+З ≤ 100			
Підсумкова оцінка у випадку складання екзамену (П) = ПК+Е ≤ 100			

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ АУДИТОРНОЇ РОБОТИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ СЕМІНАРСЬКИХ ТА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

БАЛИ	ПОЯСНЕННЯ
5	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; на високому рівні сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані в повному обсязі. Під час заняття продемонстрована стабільна активність та ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань ґрунтується на глибокому знанні предметної області та теми заняття.
4	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні у повному обсязі; в основному сформовані необхідні практичні навички та вміння; всі передбачені планом заняття навчальні завдання виконані в повному обсязі з неістотними помилками. Під час заняття продемонстрована ініціативність. Відповіді на теоретичні питання, розв'язання практичних завдань, висловлення власної думки стосовно дискусійних питань переважно ґрунтується на знанні предметної області та теми заняття.
3	Теоретичні питання, винесені на розгляд, у цілому засвоєні; практичні навички та вміння мають поверхневий характер, потребують подальшого напрацювання та закріплення; навчальні завдання, передбачені планом заняття, виконані, деякі види завдань виконані з помилками.
2	Теоретичні питання, винесені на розгляд, засвоєні частково, прогалини у знаннях не носять істотного характеру; практичні навички та вміння сформовані недостатньо; більшість навчальних завдань виконано, деякі з виконаних завдань містять істотні помилки, які потребують подальшого усунення.
1	Здобувач не готовий до заняття, не знає більшої частини програмного матеріалу, з труднощами виконує завдання, невпевнено відтворює терміни і поняття, що розглядалися під час заняття, допускає змістовні помилки, не володіє відповідними вміннями і навичками, необхідними для розв'язання професійних завдань.
0	Відсутність на занятті

Ці бали конвертуються у підсумкові бали за відповідним коефіцієнтом, який розраховується автоматично залежно від кількості семінарських та практичних занять. Конвертація у підсумкову кількість балів за аудиторну роботу здійснюється шляхом помноження суми балів, напрацьованих за цей вид діяльності протягом семестру, на коефіцієнт. Підсумкові бали за аудиторну роботу автоматично вираховуються впродовж всього семестру та відображаються в окремому стовпчику електронного журналу навчальної групи. Підсумок формується напередодні підсумкового контролю.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ САМОСТІЙНОЇ ТА ІНДИВІДУАЛЬНОЇ РОБОТИ

Самостійна та індивідуальна робота здобувача, що передбачена силабусом вибіркового освітнього компоненту, оцінюється науково-педагогічним працівником (денна форма здобуття освіти за 10-бальною шкалою за кожний вид, заочна форма – за 20-бальною шкалою). Виконання завдань, які виносяться на самостійну та індивідуальну роботу, контролюється науково-педагогічним працівником під час консультацій, оцінювання відбувається напередодні підсумкового контролю.

Види самостійної роботи:

- *ведення конспекту;*
- *складання схем, створення діаграм та таблиць;*
- *складання списку джерел окремої теми;*
- *підготовка до понятійного диктанту;*
- *проведення досліджень у межах підготовки та написання курсових та кваліфікаційних робіт.*

Види індивідуальної роботи:

- *складання тестів;*
- *складання кросвордів;*
- *підготовка мультимедійних презентацій;*
- *підготовка есе;*
- *складання списку числових значень;*
- *вирішення комплексного практичного індивідуального завдання (КПІЗ);*
- *складання ситуаційної задачі (кейсу).*

Науково-педагогічні працівники можуть нараховувати заохочувальні бали за виконання здобувачем науково-дослідної роботи. При нарахуванні заохочувальних балів загальна сума балів за самостійну (індивідуальну) роботу не повинна перевищувати максимально допустиму (10 або 20 балів).

Види науково-дослідної роботи:

- *підготовка конкурсної наукової роботи;*
- *написання фахової наукової статті;*
- *участь у засіданнях наукового гуртка кафедри;*
- *підготовка доповідей за тематикою засідань гуртка кафедри;*
- *участь в інших науково-практичних заходах (конференціях, круглих столах, наукових семінарах; участь у вебінарах, вікторинах тощо);*
- *публікація тез доповіді;*
- *надання організаційної допомоги у проведенні засідань наукового гуртка кафедри або інших наукових заходах.*

НЕФОРМАЛЬНА ОСВІТА

Відповідно до вимог розділу 3 «Положення про порядок визнання результатів навчання, отриманих у неформальній та/або інформальній освіті, у Вищому навчальному приватному закладі «Дніпровський гуманітарний університет» за умов проходження здобувачем вищої освіти навчання на онлайн курсах чи наявність іншого елементу неформальної освіти за тематикою, що відповідає змісту освітнього компоненту, можливе визнання результатів навчання у формі зарахування (повного або часткового).

Підставою для визнання результатів навчання, отриманих у неформальній освіті, є документи (свідоцтва, сертифікати) оформлені відповідно до вимог чинного законодавства у галузі освіти.

ШКАЛА ТА КРИТЕРІЇ ПЕРЕЗАРАХУВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ, ЗДОБУТИХ В НЕФОРМАЛЬНІЙ ОСВІТІ ЗДОБУВАЧА

Кількість балів	Форма діяльності та/або заняття	Критерії оцінювання	Рекомендовані ресурси для результату здобуття
10	Самостійна робота	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату обсягом 30 годин (1 кредит ECTS) або більше	Масові онлайн курси на платформах EdERA, Дія освіта, Prometheus, Coursera, платформа «Громадський контроль», онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.
10	Індивідуальна робота	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату обсягом 30 годин (1 кредит ECTS) або більше	Масові онлайн курси на платформах EdERA, Дія освіта, Prometheus, Coursera, платформа «Громадський контроль», онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.

Кількість балів	Форма діяльності та/або заняття	Критерії оцінювання	Рекомендовані ресурси для результату здобуття
5	Семінарське заняття, практичне заняття	Оцінюється робота за результатами надання сертифікату за темою заняття	Масові онлайн курси на платформах EdERA, Дія освіта, Prometheus, Coursera, платформа «Громадській контроль», онлайн курси мережевої академії Cisco (https://www.netacad.com/) тощо.
0	Відсутній результат або результат не відповідає тематиці дисципліни		

Силабуси вибіркових освітніх компонентів, що рекомендуються для вивчення на першому році навчання

Другий семестр

Історія світової культури

Майбутній спеціаліст має розуміти й уміти пояснити феномен культури, її роль у життєдіяльності людства, знати форми і типи культур, основні досягнення в розвитку культури провідних країн світу, знати історію культури України, її місце в системі світової цивілізації.

Метою вивчення освітнього компоненту «Історія світової культури є набуття та поглиблення певного комплексу знань із теорії та історії розвитку світової художньої культури, які визначають самобутність кожного культурного регіону. Вивчення освітнього компоненту сприяє формуванню високої духовної культури, системи цінностей; засвоєнню базових понять з історії та культурології; оволодінню основними освітніми компетентностями – комунікативними, навчальними, соціальними, психологічними тощо; ознайомлення з історією розвитку національної культури; формуванню творчого підходу у сфері наукових зацікавлень, розвитку художньо-образного та логічного мислення; формуванню естетичних смаків.

За підсумками вивчення освітнього компоненту здобувач вищої освіти здатний буде орієнтуватися у різноманітній інформації культурологічного змісту у світі класичної та масової культури; застосовувати на практиці здобутих у процесі вивчення освітнього компоненту знань, набутих вмінь та навичок.

Передумови для вивчення освітнього компоненту «Історія світової культури». Для опанування змісту освітнього компоненту необхідні базові знання культурології та періодизації історії людства.

Форми проведення занять – лекції та семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою

результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Історія світової культури» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	Вступ до курсу «Історія світової культури». Культура цивілізацій Стародавнього світу.	15
2	Антична культура.	15
3	Основні тенденції розвитку культури Середньовіччя.	15
4	Раннє Відродження як носій нового світогляду (XIV ст.)	15
5	Епоха Високого Відродження (XIV-XVI ст. ст.)	15
6	Розвиток культури нового часу. Архітектура та мистецтво бароко (XVII-XVIII ст. ст.)	15
7	Світова культура XIX-XX ст. ст. Імпресіонізм як культурний напрям у європейському мистецтві.	15
8	Видатні музеї, художні галереї світу та їх зібрання.	15
	Разом	
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Історія світової культури. Навчальний посібник / Л. Левчук, О. Панченко, О. Шинкаренко. Київ. Центр навчальної літератури, 2021. 400 с.
2. Москвічова Ю.О. Історія мистецтв у контексті світової культури. Т.1. Київ: Олдіт, 2021. 292 с.; Т.3. 2021. 180 с.
3. Чешир Лі. Ключові моменти в мистецтві. Київ: BookChef, 2023. 176 с

Додаткова:

1. Культурологія. <http://www.info-library.com.ua/books.html> – Електронна бібліотека
2. Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського <http://www.nbuv.gov.ua/>.
3. Наукова бібліотека ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка <http://lib-gw.univ.kiev.ua/>.
4. Негодченко О. П. Культурні традиції світу та їх відображення в інтернет просторах. Матеріали круглого столу «Інформаційне суспільство: право, інновації, бізнес» (29 листопада 2022 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник тез. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2022. 85 с. С.42-43.
5. Негодченко О.П. Насилля в культурному літературному просторі. Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насиллю в освітніх закладах: матер. IV Всеукр. форуму (Дніпро, 24 берез. 2023 р.). Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет». 148 с. С.55-58.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Історія світової культури» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням

кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські та практичні заняття, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Політика доброчесності. Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу є необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання *академічної доброчесності* передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилення на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

У випадку встановлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Визначення поняття «культура». Світова та національна культура.
2. Культура первісного суспільства. Архітектура, мистецтво.
3. Культура Стародавнього Єгипту. Релігійні уявлення стародавніх єгиптян.
4. Архітектура та мистецтво Стародавнього Єгипту.
5. Культура Стародавнього Китаю. Мистецтво Китаю.
6. Наукові відкриття Китаю.
7. Острівна країна, «де сходить сонце». Архітектура Японії. Мистецтво ікебани.
8. Крито-Мікенська культура.
9. Культура Давньої Греції. Періоди розвитку культури: архаїка, класичний, еллінізм.
10. Феномен культури етрусків.
11. Культура Стародавнього Риму. Релігійні уявлення давніх римлян.
12. Архітектура та мистецтво Стародавнього Риму.
13. Значення розвитку культури Середньовіччя.
14. Середньовічна культура Візантії.
15. Середньовічна культура Західної Європи. Художні стилі в Середньовічному мистецтві.
16. Архітектурний стиль – готика.
17. Розвиток науки, освіти, літератури в епоху Середньовіччя.
18. Рицарська культура.
19. Історичні умови формування та розвитку культури Раннього Відродження.
20. Періодизація епохи Відродження.
21. Розвиток освіти та науки в епоху Раннього Відродження.
22. Архітектура та мистецтво епохи Раннього Відродження.
23. Творчість Філіппо Брунеллескі.
24. Видатні твори Сандро Ботічеллі.
25. Феномен епохи Високого Відродження.
26. Архітектура епохи Високого Відродження.
27. Художник мадонн – Рафаель Санті.
28. Чотири покликання Мікеланджело Буонарроті.
29. Леонардо да Вінчі – приклад «універсальної людини».
30. Література епохи Відродження: Д. Аліг'єрі, Ф. Петрарка, Д. Боккаччо.

-
31. Творчість У. Шекспіра.
 32. Видатний архітектор Лоренцо Берніні.
 33. Творчий доробок Бартоломео Растреллі.
 34. Архітектура та мистецтво бароко.
 35. Художники бароко – А. Ван Дейк, Дієго Веласкес, М. Караваджо.
 36. Література бароко (XVII-XVIII ст.).
 37. Музика бароко.
 38. Романтизм як художня течія: Д. Байрон, Г. Гейне, Е. Гофман.
 39. Реалізм у культурі XIX століття.
 40. Скульптор Огюст Роден.
 41. Імпресіонізм як культурний напрямок у мистецтві.
 42. Творчість Ван Гога.
 43. Творчість Клода Моне.
 44. Система флорентійських музеїв.
 45. Зібрання Ватикану – живопис, скульптура.
 46. Лувр – візитна картка Парижу.
 47. Британський музей. Національна Галерея Лондона.
 48. Версаль – резиденція короля Франції Людовика XIV ст.
 49. Дрезденська картинна галерея.
 50. Мюнхенська Пінакотека – мистецтво, що пройшло через століття.

Історія України в контексті європейського виміру

Навчальна дисципліна «Історія України в контексті європейського виміру» органічно доповнює нормативні освітні компоненти циклу загальної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти наукового світогляду й підвищенню рівня загальної ерудиції.

Оволодіння змістом цього освітнього компоненту сприяє:

- ✓ вихованню молоді в дусі патріотизму, формуванню гармонійно розвинутої й самостійної у власних судженнях та діях особистості;
- ✓ формуванню громадянина – людини, яка спрямовує зусилля на розбудову відкритого громадянського суспільства;
- ✓ найповнішому розкриттю здібностей здобувача вищої освіти та забезпеченню пріоритетності загальнолюдських цінностей під час освіти й формування випускника-фахівця. Гуманітаризація освіти є важливим компонентом загальної гуманізації життя суспільства, адаптацією системи освіти до новітніх запитів і викликів;
- ✓ набуттю знань щодо історичної ролі України у європейському просторі.

Метою освітнього компоненту є формування у здобувачів вищої освіти наукового світогляду на основі історичних фактів і документів, комплексного бачення історичного процесу на території України як складової загальноєвропейського простору; вивчення, узагальнення та систематизація знань про основні сучасні трансформації в Європі з визначенням ролі і місця України в них.

Форми проведення занять: лекції та семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Історія України в контексті європейського виміру» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Вступ. Україна – Європа: об’єктивність цивілізаційної приналежності України.	15
2	Стародавня доба в історії сучасної Європи.	15
3	Українська держава в європейському середньовічному цивілізаційному просторі.	15
4	Еволюція європейської парадигми розвитку України в XIV – XVIII ст. Боротьба за створення і збереження козацької державності.	15
5	Україна у європейських геополітичних процесах XIX – початку XX ст.: від етнокультурної спільноти до модерної політичної нації.	15
6	Світові війни і криза гуманізму: трагічний досвід людства.	15
7	Україна в умовах біполярного світу: шлях до незалежності.	15
8	Європейський вибір України: труднощі подолання імперського спадку.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Кулиняк І. Я., Карий О. І., Прокопишин-Рашкевич Л. М., Огінок С. В., Бондаренко Ю. Г. Європейський досвід популяризації історичної спадщини та культурного туризму: навчальний посібник. Львів: Растр-7, 2023. 254 с.

2. Плохій С. Російсько-українська війна. Повернення історії. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2023. 400 с.

3. Розвиток громадянського суспільства як необхідна складова європейської інтеграції України : матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Київ, 06 жовтня 2022 р.). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2022. 344 с.

4. Україна в контексті європейської історії та культури : методичні рекомендації для здобувачів вищої освіти 1 курсу першого (бакалаврського) рівня неісторичних спеціальностей / укл.: Набока О. В., Тараненко М. Г., Шевцова Є. С., Зиза М. М. ; ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка». – Електронне видання. – Полтава : ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 102 с.

5. Україна в контексті європейської історії та культури : навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня непрофільних спеціальностей / авт.-укл. : О. І. Бабічев, О. А. Дробишева, О. В. Набока; Полтава : Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2024. 105 с.

6. Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр. 2024. № 8. 382 с.

Додаткова:

1. Європейська інтеграція України в умовах війни Росії проти України: роль академічних та громадських спільнот: Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (м. Рівне, 09 листопада 2023 р.). Українська Асоціація Викладачів і Дослідників Європейської Інтеграції; Київ. 2023. 227 с.

2. Європейський Союз і Україна: передісторія, історія, сучасність: міжнародна конференція в рамках міжнародного проекту Erasmus+ за напрямком Jean Monnet «Implementation of European values as a basis of democracy in Ukraine»: тези. Миколаїв : Вид-во ЧНУ імені Петра Могили, 2023. 208 с.

3. Лимар А. Державна мовна політика радянської влади в Україні у 30 рр. ХХ ст. як засіб мовно-культурної асиміляції. Сучасна прикладна лінгвістика. Збірник наукових праць. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2024. Ч. III. 295 с. С. 133-143.

4. Осієвська Ю.С. Європейський досвід децентралізації та інтеграції культурної спадщини на сучасному етапі. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв*. 2022. № 3. С. 75–82.

5. Україна на ментальній карті Європи: історичний досвід, сьогодення, перспективи: матеріали Всеукраїнської студентської наукової конференції, 2–3 травня 2024 р., м. Дніпро / А. Венгер (голова ред. кол.), О. Каковкіна (відп. ред.). Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2024. 156 с.

6. Український Щорічник з Європейських Інтеграційних Студій. Вип. VIII. Київ, APREI, 2023. 75 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу *«Історія України в контексті європейського виміру»* спрямована на надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Студентам рекомендується дотримуватися правил відвідування занять та поведінки на них. Важливо відвідувати лекції, де висвітлюється систематизований навчальний матеріал, демонструються презентації, акцентується увага на основних питаннях визначених тем. Без прослуховування лекційного матеріалу студенту буде складно підготуватися до семінарського заняття, виконати визначені завдання.

Студентам рекомендується відвідувати семінари та практичні заняття, бо остаточний рейтинговий бал значною мірою залежить саме від результатів роботи на них. Активна участь студента на семінарських заняттях і практичних заняттях є обов'язковою: рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях і практичних заняттях. Відсутність на семінарських заняттях і практичних заняттях або непідготовленість до них призводять до зниження підсумкових балів з навчальної дисципліни.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни *«Історія України в контексті європейського виміру»*, студенти:

1) на лекціях:

- виконують періодичні експрес-контролі залишкових знань з розділів навчальної дисципліни, що можуть включати в себе виконання або трьох творчих завдань з дискусійних питань, або експрес-тестових завдань (протягом 5–10 хв.);
- беруть участь у дискусіях.

2) на семінарських заняттях:

- готують доповіді на основі вивчення джерел та літератури з обов'язковим посиланням на них. Доповіді бажано супроводжувати власноруч підготовленими презентаціями;
- беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу, роблять власний аналіз та узагальнення наукової інформації;
- обґрунтовують сформульовані висновки та власну позицію.

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «Історія України в контексті європейського виміру» студенти на лекціях уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію, періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 5–10 хв.) та модульні контрольні роботи (МКР). Викладач розповідатиме про закономірності становлення та розвитку України в європейському просторі, розкриватиме соціально-економічні, політичні та культурні прояви європейської традиції. Допускається діалог між студентами і викладачем.

На семінарських заняттях студенти роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота студента передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або студенти).

Очікується, що кожен студент має бути готовим по всім питанням плану семінару, доповнюватиме доповіді інших студентів та висловлюватиме власну думку під час тематичних обговорень. Студентам дозволяється користуватися власними письмовими нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти.

Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між студентами.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи та оприлюднення її результатів на різних наукових заходах, зокрема до участі у круглому столі «Мова. Історія. Культура», яку щорічно організовує кафедра міжкультурної комунікації та соціально-гуманітарних дисциплін Вищого навчального приватного закладу «Дніпровський гуманітарний університет».

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах із тематики навчальної дисципліни оцінюються максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначаються з темою тез, доступними джерелами та літературою. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу допускається навчання в режимі онлайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, системи управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Розкрийте предмет, завдання і методологічні засади навчальної дисципліни «Історія України в контексті європейського виміру».
2. Порівняйте спільне та відмінне у періодизації історичного розвитку України та Європи.
3. Охарактеризуйте суспільний поділ праці як історичну категорію. Розкрийте зміст Першого та Другого суспільних поділів праці.
4. Розкрийте особливості розвитку культури та побуту первісних людей на Європейському континенті.
5. Проаналізуйте причини Великої грецької колонізації VIII – VI ст. до н.е. та її вплив на розвиток суспільства на території України та всієї Європи.
6. Покажіть вплив античної суспільно-політичної організації на розвиток Північного Причорномор'я: порівняйте типи та структуру політичного устрою грецьких полісів.
7. Проаналізуйте причини перетворення Римської республіки в потужну імперію та покажіть вплив римських завоювань на суспільно-економічний розвиток європейського суспільства.

-
8. Розкрийте передумови та наслідки розколу Римської імперії на Східну та Західну.
 9. Охарактеризуйте ранньохристиянські вірування та процес становлення християнства як державної релігії Римської імперії.
 10. Проаналізуйте основні причини та наслідки розпаду Римської імперії.
 11. Розкрийте наслідки Великого переселення народів для розвитку Європи.
 12. Проаналізуйте структуру соціального устрою ранньофеодальних держав Західної Європи.
 13. Оцініть діяльність Карла Великого та його вплив на розвиток Франкської імперії.
 14. Висвітліть та проаналізуйте основні концепції, які існують у сучасній історичній науці щодо проблеми етнічного походження Київської Русі.
 15. Охарактеризуйте соціальну структуру і суспільні відносини ранньофеодальної держави Київська Русь в системі загальноєвропейського розвитку.
 16. Розкрийте зміст реформ Володимира Великого та Ярослава Мудрого в контексті загальноєвропейських тенденцій.
 17. Проаналізуйте передумови об'єднання Галичини і Волині в єдину державу, дайте характеристику етапам її політичного розвитку (1199-1340 рр.).
 18. Проаналізуйте причини та наслідки Церковної схизми 1054 р.
 19. Порівняйте культуру та побут середньовічних країн Західної Європи та Київської Русі.
 20. Розкрийте основні риси епохи Відродження та їх прояв у розвитку науки і техніки у Європі.
 21. Розгляньте передумови та історичне значення Великих географічних відкриттів.
 22. Здійсніть порівняльний аналіз реформаційного та контрреформаційного рухів у Європі у XVI – XVII ст.
 23. Покажіть динаміку розвитку соціальної структури та соціальних відносин на українських землях в період литовської та польської доби.
 24. Проаналізуйте причини Національно-визвольної війни під проводом Богдана Хмельницького та охарактеризуйте етапи становлення та розвитку Української козацько-гетьманської держави.
 25. Простежте зміни у соціальній структурі українського суспільства XIV–XVIII ст.
 26. Розкрийте суть абсолютизму як соціополітичного явища та особливості його розповсюдження у Європі.

27. Охарактеризуйте основні ідеї просвітників та їх вплив на духовне життя європейського суспільства середини XVII–XVIII ст.

28. Проаналізуйте причини Великої французької революції кінця XVIII ст.

29. З'ясуйте місце України у військово-політичних планах Наполеона під час російської кампанії 1812-1814 рр.

30. Простежте процес зародження масонського руху у Європі та особливості його поширення на українські землі.

31. Проведіть аналіз рішень Віденського конгресу 1815 р. та покажіть їх наслідки для міжнародних відносин та світової політики першої половини XIX ст.

32. Розкрийте суть Першого промислового перевороту та його соціальні та економічні наслідки у країнах Європи. Проаналізуйте особливості становлення індустріального суспільства на українських землях.

33. Проаналізуйте особливості та наслідки буржуазно-демократичної революції в європейських країнах у 1848-1849 рр. та її вплив на розвиток західноукраїнських земель. Розкрийте зміст визначення «Весна народів».

34. Здійсніть порівняльний аналіз соціальних перетворень на українських землях у складі Російської та Австрійської (Австро-Угорської) імперій в другій половині XIX – на початку XX ст.

35. Розкрийте суть понять «колоніалізм» та «імперіалізм». Покажіть етапи розповсюдження явища колоніалізму на прикладі України.

36. Охарактеризуйте процес об'єднання Німеччини та Італії в другій половині XIX ст.

37. Обґрунтуйте передумови створення українських політичних партій на початку XX ст., охарактеризуйте програмові засади найбільш впливових з них.

38. Поясніть суть «українського питання» в європейській міжнародній політиці напередодні Першої світової війни.

39. Охарактеризуйте систему міжнародних відносин в Європі напередодні Першої світової війни.

40. Зробіть порівняльний аналіз перебігу подій на Східному та Західному театрах воєнних дій Першої світової війни.

41. Проаналізуйте становище українських земель в період національно-визвольних змагань 1917-1921 рр.

42. Розкрийте переваги та недоліки Версальсько-Вашингтонської системи міжнародних відносин.

43. Розкрийте причини приходу до влади націонал-соціалістів в Німеччині та фашистів в Італії у 1920–1930-х рр.

44. Порівняйте становище українських земель у складі СРСР та західноукраїнських земель у міжвоєнний період.

45. Охарактеризуйте систему міжнародних відносин в Європі напередодні Другої світової війни.

46. Розкрийте суть «українського питання» в європейській політиці напередодні Другої світової війни.

47. Охарактеризуйте нацистський окупаційний режим на українських землях в роки Другої світової війни та проаналізуйте його наслідки.

48. Розкрийте основні характеристики Ялтинсько-Потсдамської системи міжнародних відносин та з'ясуйте причини біполярності повоєнного світу.

49. Проаналізуйте причини виникнення та розгортання «холодної війни» та протистояння військово-політичних блоків у Європі.

50. Розкрийте причини та наслідки розпаду СРСР.

51. Проаналізуйте здобутки та недоліки соціальної політики України періоду незалежності.

52. Розкрийте основні передумови та етапи європейської інтеграції України.

53. Визначте і обґрунтуйте основні причини сучасної російсько-української війни.

Етика та естетика

Дисципліна вивчає теоретико-методологічні засади етики і естетики, основні вектори розвитку сучасної етичної та естетичної науки, актуальні питання моральних цінностей у сучасному суспільстві.

Мета курсу – набуття здобувачами вищої освіти знань про мораль та її основні форми прояву, а також мистецтво як спосіб естетичного (чуттєвого) пізнання світу, теоретико-методологічні засади етики і естетика, основні вектори розвитку сучасної етичної та естетичної науки, актуальні питання моральних цінностей у сучасному суспільстві.

Знати: основні принципи і методологічні основи етико-естетичних досліджень; історію етичних та естетичних вчень; історичний розвиток етики й естетики, місце моделей етико-естетичного знання в структурі гуманітарних наук минулого й сучасності; головні проблеми теорії моралі: функції, структуру, антиномії, властивості; структуру культурної поведінки, свободу дії і вчинків особи; основні механізми впливу етико-естетичних цінностей на виховання особистісних якостей людини в сучасній культурі; сутність творчого характеру мистецтва; основні естетичні категорії.

Уміти: набути уміння та навички культури спілкування; застосовувати категоріальний апарат етики та естетики для аналізу природної, економічної, соціальної і політичної реальності; формувати моральне та естетичне ставлення до світу як особливий напрямок ціннісних орієнтацій особливості; розвивати в собі та своєму соціально-політичному оточенні естетичні смаки за законами гуманізму, гармонії та краси; застосовувати на практиці норми як світського так і ділового етикету; оволодіти професійною етикою працівника, менеджера, бізнесмена, підприємця, реалізовувати набутий етичний та естетичний досвід як допоміжний засіб створення успішного професійного іміджу; засвоївши специфіку філософсько-культурологічного осягнення дійсності сформувати власну світоглядну позицію; застосовувати набуті знання при аналізі актуальних проблем сьогодення та у повсякденній професійній та комунікативній практиці.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: предмет та зміст навчальних дисциплін: «Філософія», «Історія української культури», «Історія світової культури», «Релігієзнавство», «Культурні та релігійні традиції країн світу».

Форми проведення занять – лекції та семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Етика та естетика» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	Предмет та завдання етики, виникнення, основні етапи її історичного становлення.	15
2	Поняття моральної свідомості та категорії етики. Моральні цінності дружби, любові, сім'ї.	15
3	Культура спілкування та етикет.	15
4	Професійна етика: поняття та типологія.	15
5	Естетика як наука про прекрасне. Основні естетичні категорії.	15
6	Естетична свідомість і естетична діяльність.	15
7	Мистецтво як феномен духовного відображення	15
8	Естетична культура	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Виноградов Г.М. Етика та естетика: навчальний посібник для спеціальності 241 «Готельно-ресторанна справа». Дніпро: ВВПЗ «Дніпровський гуманітарний університет», 2023. 36 с.
2. Калюжка Н. С. Етика професійного і ділового спілкування: навчально-методичний посібник. Київ: ФОП Гуляєва В.М., 2022. 228 с.
3. Царенок А. Естетика: навчально-методичний посібник. Чернігів : НУ «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка, 2023. 104 с.

Додаткова:

1. Любченко А. Дискурс етики та естетики. Українська література: історичний досвід і перспективи, 2024. № 4. С. 25-36.
2. Мартич Р. Феномен життя в біоетичному дискурсі: концепції якості та святості життя. Київські філософські студії-2023 : Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 19 травня 2023 р.) : тези доповідей / за заг. ред. проф. Р.О. Додонова. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 240-245.
3. Охрименко Л., Козинцева Т. Повсякденне як естетичне. Київські філософські студії-2023 : Матеріали VI Всеукраїнської наукової конференції (м. Київ, 19 травня 2023 р.) : тези доповідей / за заг. ред. проф. Р.О. Додонова. Київ: Київський університет імені Бориса Грінченка, 2023. С. 255-257.
4. Філософія (етика, естетика, логіка) : курс лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП «Агрономія» спеціальності 201 «Агрономія», денної та заочної форми навчання / уклад.: Г.Ю. Суріна, Н.В. Мірошкіна. Миколаїв : МНАУ, 2024. 115 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «*Етика та естетика*» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни). Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Дніпровського гуманітарного університету.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «*Етика та естетика*», студенти:

1) на лекціях: скорочене конспектування лекційного матеріалу; беруть участь у дискусіях; експре-опитування;

2) на семінарських заняттях: беруть участь у тематичному обговоренні; оприлюднення тематичної доповіді; демонстрація презентації; беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу; опрацювання першоджерела; обговорення ситуаційних завдань; складання словника; виконання тестів самостійної роботи (з використанням системи дистанційної підтримки Moodle).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами.

Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку.

Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачем на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як

викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи та оприлюднення її результатів на різних наукових заходах.

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах з тематики навчальної дисципліни оцінюється максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначаються з темою тез, доступними джерелами та літературою. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу у виняткових випадках допускається навчання в режимі он-лайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, системи управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Етика як філософська наука. Структура та функції дисципліни.
2. Поняття та атрибути моралі.
3. Поняття та структура моралі: моральна свідомість, моральна діяльність, моральні відносини.
4. Поняття, структура та рівні моральної свідомості.
5. Добро і зло як провідні поняття моральної свідомості.
6. Поняття моральної самосвідомості.
7. Совість як центральний чинник моральної самосвідомості. Совість і сором.

-
8. Свобода, відповідальність та обов'язок.
 9. Сенс життя та щастя.
 10. Любов та дружба.
 11. Мораль і соціальна диференціація суспільства.
 12. Прикладні етичні поняття.
 12. Етичні проблеми національних відносин.
 13. Поняття професійної етики та її різновиди.
 14. Культура поведінки майбутнього фахівця.
 15. Поняття, передумови виникнення та специфіка прикладної етики.
 16. Специфіка естетичного освоєння людиною світу.
 17. Основні функції естетики.
 18. Естетичні категорії і практика людського буття.
 19. Естетичне виховання.
 20. Основні етапи розвитку світової естетичної думки.
 21. Основні етапи розвитку української естетичної думки.
 22. Естетичний ідеал.
 23. Естетичні почуття.
 24. Естетичний смак.
 25. Мистецька практика естетики ХХ ст.: абстракціонізм, експресіонізм, сюрреалізм.
 26. Мистецтво як засіб спілкування.
 27. Особистість творця в мистецтві.
 28. Сутність елітарної і масової культури в мистецтві.
 29. Взаємодія естетики з іншими науками.
 30. Естетичний потенціал художньої творчості.

Соціальні проблеми суспільства

Освітній компонент «Соціальні проблеми суспільства» органічно доповнює нормативні освітні компоненти циклу загальної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти та сприяє формуванню у здобувачів наукового світогляду й підвищенню рівня загальної ерудиції.

Мета вивчення дисципліни передбачає формування у студентів уміння використовувати соціологічний підхід як важливий засіб та дійовий інструмент аналізу складних проблем у всіх сферах життя суспільства, отримання цілісного уявлення по соціальну, політичну, економічну та духовну сферу суспільного життя.

Завданнями вивчення дисципліни «Соціальні проблеми суспільства» є:

- ✓ ознайомлення та засвоєння студентами основних понять та термінів соціологічної науки, її категорій та законів;
- ✓ розвинути у студентів соціологічне мислення і соціологічну уяву;
- ✓ формування у студентів навичок приймати і реалізовувати рішення, спрямовані на оптимальне функціонування і розвиток суспільних відносин;
- ✓ розкриття специфіки соціальних проблем і процесів в Україні.

Форми проведення занять: лекції та семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Соціальні проблеми суспільства» передбачений **підсумковий контроль у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Вступ. Соціологічні науки як підґрунтя дослідження соціальних проблем суспільства.	15
2	Суспільство як соціальна система, його соціальна структура.	15
3	Особистість у системі соціальних зв'язків.	15
4	Демографічні проблеми суспільства.	15
5	Соціальна мобільність: види, типи і можливості. Соціальні бар'єри.	15
6	Гендерна та вікова стратифікація. Поняття соціальної маргінальності.	15
7	Соціальні виклики сучасних змін у сім'ї, шлюбі та особистому житті.	15
8	Соціальні ролі та соціальна ідентичність. Елітизм. Проблема актуальності теорії еліт.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Борюшкіна О. В., Моїсєєва Н. І. Соціологія управління: навч.-метод. посіб. Харків : [б. в.], 2024. 85 с.
2. Пономаренко Т. Соціологія : курс лекцій : навч. посіб. Суми : ФОП Цьома С.П., 2024. 303 с.
3. Соціальна робота і соціальна освіта в умовах сьогодення: проблеми та перспективи розвитку: колективна монографія / С. Калаур, Н. Олексюк, Г. Олійник, Л. Петришин та ін.; за ред. О. Сороки, Г. Лещук. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2023. 288 с.
4. Шевченко З. В. Соціологія: навч.-метод. посіб. Черкаси: видавець Чабаненко Ю. А., 2023. 72 с.
5. Якість життя населення України та перші наслідки війни / Черенько Л.М., Полякова С.В., Шишкін В.С., Реут А.Г., Крикун О.І., Когатько Ю.Л., Заяць В.С., Клименко Ю.А.; Нац. акад. наук. Укр., Ін-т демогр. та соц. дослідж. ім. М.В. Птухи. Електронне видання. Київ, 2023.

Додаткова:

1. Лимар А. П. Розбудова сучасної системи реабілітаційних хабів в Україні як складової надання реабілітації військовослужбовцям. Збірник матеріалів міжнародної науково-практичної конференції «Соціальна робота в умовах війни в Україні: проблеми та шляхи вирішення» (Дніпро, 14 березня 2025 р.). Дніпро, 2025. С. 360-364.
2. Николаєва В.І., Лимар А.П. Основні підходи та види реабілітації військовослужбовців-учасників бойових дій. Науковий журнал Хортицької національної академії. (Серія: Педагогіка. Соціальна робота). 2024. URL: <https://doi.org/10.51706/2707-3076-2024-11-13>
3. Пиголенко І. В., Северинчик О. П., Казьмірова О. М. Соціальна політика як необхідний складник соціальної держави. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2022. № 37. С. 158–162.
4. Подзем О., Єні І. Соціальні проблеми сучасного суспільства: ідентифікація та

пошук шляхів регулювання. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2023/06/49.pdf>

5. Ямпонець П. В., Гаврилюк Т. В., Прудченко І. І. Матеріальне становище населення у воєнний час. Габітус. 2022. Вип. 40. С. 35–39.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Соціальні проблеми суспільства» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Студентам рекомендується дотримуватись правил відвідування занять та поведінки на них. Важливо відвідувати лекції, де висвітлюється систематизований навчальний матеріал, демонструються презентації, акцентується увага на основних питаннях визначених тем. Без прослуховування лекційного матеріалу студенту буде складно підготуватися до семінарського заняття, виконати визначені завдання.

Студентам рекомендується відвідувати семінари та практичні заняття, бо остаточний рейтинговий бал значною мірою залежить саме від результатів роботи на них. Активна участь студента на семінарських заняттях і практичних заняттях є обов'язковою: рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях і практичних заняттях. Відсутність на семінарських заняттях і практичних заняттях або непідготовленість до них призводять до зниження підсумкових балів з навчальної дисципліни.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Соціальні проблеми суспільства», студенти:

1) на лекціях:

✓ виконують періодичні експрес-контролі залишкових знань із розділів навчальної дисципліни, що можуть включати в себе виконання або трьох творчих завдань з дискусійних питань, або експрес-тестових завдань (протягом 5–10 хв.);

✓ беруть участь у дискусіях.

2) на семінарських заняттях:

✓ готують доповіді на основі вивчення джерел та літератури з обов'язковим посиланням на них. Доповіді бажано супроводжувати власноруч підготовленими презентаціями;

✓ беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу, роблять власний аналіз та узагальнення наукової інформації;

✓ обґрунтовують сформульовані висновки та власну позицію.

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «Соціальні проблеми суспільства» студенти на лекціях уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію, періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 5–10 хв.). Викладач розповідатиме про закономірності становлення та розвитку України в європейському просторі, розкриватиме соціально-економічні, політичні та культурні прояви європейської традиції. Рекомендується діалог між студентами і викладачем.

На семінарських заняттях студенти роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота студента передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або студенти).

Очікується, що кожен студент має бути готовим по всім питанням плану семінару, доповнюватиме доповіді інших студентів та висловлюватиме власну думку під час тематичних обговорень. Студентам дозволяється користуватися власними письмовими нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти.

Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між студентами.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи та оприлюднення її результатів на різних наукових заходах.

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах з тематики навчальної дисципліни оцінюються максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначаються з темою тез, доступними джерелами та літературою. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу допускається навчання в режимі он-лайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, системи управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття й ознаки суспільства.
 2. Суспільство як соціальна система.
 3. Типологія суспільств.
 4. Характерні риси сучасного суспільства.
 5. Теорії соціального конфлікту.
 6. Етапи соціалізації особистості за виконанням соціальних ролей.
 7. Культура як складова соціалізації. Вплив культури на суспільне життя.
- Потреби, інтереси, цінності як складові діяльності людини.
8. Поняття індивід, індивідуальність, особистість
 9. Особистість як предмет аналізу
 10. Структура особистості
 11. Соціалізація: суть, етапи, агенти
 12. Особистісний статус.
 13. Поняття соціальних процесів, їх характеристика та різновиди.
 14. Еміграційні процеси в сучасному демографічному розвитку України.
 15. Еволюційний і революційний поступ українського суспільства.
 16. Соціальні відносини та соціальні конфлікти.
 17. Соціальні норми і девіації.
 18. Система соціального контролю.
 19. Молодіжні субкультури.
 20. Соціальні зміни і соціальні процеси.
 21. Соціальні рухи: сутність, природа, типи.

-
22. Соціальна диференціація: її види, критерії, ознаки.
 23. Феномен середнього класу в Україні та його соціальні функції.
 24. Соціальна мобільність та її чинники. Маргінальні групи в сучасній Україні.
 25. Соціальна нерівність та соціальна стратифікація. Типи стратифікаційних систем.
 26. Теорія соціальної стратифікації. Соціальний прошарок та соціальний клас.
 27. Структура сучасного українського суспільства.
 28. Соціальний статус та соціальна роль.
 29. Соціальна мобільність та її види.
 30. Характерні риси соціальної структури українського суспільства.
 31. Спільне і відмінне у поняттях «спільність» і «спільнота»
 32. Основні елементи та різновиди соціальних інститутів і соціальних організацій.
 33. Сутність соціальної структури суспільства.
 34. Елементи соціальної структури.
 35. Соціальна спільнота і соціальна група.
 36. Типологія та функціонування соціальних інститутів та організацій.
 37. Які дестабілізуючі фактори діють в сучасному суспільстві.
 38. Основні тенденції соціальної диференціації українського суспільства.
 39. Маргінальність соціальних груп на етапі трансформації українського суспільства.
 40. Проблеми формування середнього класу в Україні.
 41. Суть, структура і класифікація соціальних дій.
 42. Основні концепції соціальної взаємодії.
 43. Концепції розвитку посттоталітарних суспільств.
 44. Соціальні процеси в сучасному українському суспільстві.
 45. Особливості соціальної мобільності в Україні на початку XXI ст.
 46. Медіаторство в умовах сучасної України.
 47. Переговори у конфліктних ситуаціях.
 48. Культура та соціальні конфлікти.
 49. Міжнаціональні та міжетнічні конфлікти та їх специфіка.
 50. Проблема типологізації конфліктів у соціології.
 51. Глобальні проблеми сучасності і соціальні конфлікти.
 52. Сім'я як соціальний інститут і мала соціальна група.
 53. Основні функції сім'ї та тенденції її розвитку.

-
54. Стан і проблеми української сім'ї.
 55. Основні підходи до проблеми особистості в історії соціологічної думки.
 56. Проблема ідентифікації особистості у сучасній соціології.
 57. Референтна група та її місце у житті сучасної людини.
 58. Соціальна адаптація та її об'єктивні й суб'єктивні виміри.
 59. Рольові теорії особистості.
 60. Характеристика сучасних моделей соціалізації особистості.
 61. Основні етапи і стадії процесу соціалізації.
 62. Особливості соціалізації сучасної молоді.
 63. Соціалізація особистості: соціально-психологічний аспект.
 64. Зайнятість як соціально-економічна категорія.
 65. Форми та види зайнятості.
 66. Самозайнятість як соціоекономічне явище.
 67. Безробіття та його особливості.
 68. Соціальні та психологічні наслідки безробіття.
 69. Трудова міграція населення України.
 70. Сучасна гендерна ситуація в Україні.
 71. Соціальна дискримінація жінок: сутність, форми прояву, шляхи подолання.
 72. Патріархальний характер сучасної політичної сфери.
 73. Специфіка гендерної соціалізації в сучасному українському суспільстві.
 74. Проблема насильства над жінками та шляхи її подолання.

Основи наукового мовлення

Метою вивчення навчальної дисципліни «Основи наукового мовлення» є:

навчальна – сформувати у здобувачів вищої освіти уявлення про науковий стиль української мови, мовну культуру та мовно-фахові компетенції як невід’ємну складову й обов’язкову ознаку освіченості та професіоналізму майбутнього фахівця;

розвиваюча – розвинути здібності у здобувачів вищої освіти щодо професійної наукової комунікації в різних її формах; формувати та удосконалювати вміння й навички, визначені програмою з дисципліни; сприяти успішній презентації наукових здобутків;

виховна – виховувати загальнолюдські цінності через знання національних пріоритетів; з метою вирішення завдань щодо громадського порядку, виховувати повагу до людей через знання національних особливостей.

Відповідно до мети необхідно **знати**:

- *жанрові особливості наукового стилю;*
- *визначення основних понять та термінів наукового стилю;*
- *особливості усного та писемного наукового мовлення;*
- *культуру читання наукового тексту;*
- *мовні особливості наукового стилю.*

Вміти:

- *визначити недоліки в доповідях, тезах, рефератах;*
- *використовувати скорочення, абрєвіатури в наукових текстах;*
- *створювати анотації до різних жанрів наукових робіт;*
- *редагувати доповіді, тези, реферати, курсові роботи;*
- *використовувати цитати в наукових текстах.*

Передумови для вивчення освітнього компоненту «Основи наукового мовлення». Для опанування змісту освітнього компоненту необхідні базові знання та навички отримані в процесі вивчення наступних дисциплін: «Українська мова професійного спрямування», «Філософія», «Історія української культури» тощо.

Форми проведення занять - лекції та семінарські заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Основи наукового мовлення» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	Формування наукового стилю в українській мові: історичний аспект.	15
2	Сучасний науковий стиль. Мовний етикет у комунікації науковців.	15
3	Жанри наукового стилю: доповідь, реферат, тези, стаття.	15
4	Анотування наукових праць.	15
5	Цитування в наукових працях.	15
6	Термін та поняття у науковому стилі.	15
7	Курсова робота: мовні особливості.	15
8	Презентація наукових робіт.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Закон України № 2707-VIII «Про забезпечення функціонування української мови як державної». *Відомості Верховної Ради*. 2019. № 21.
2. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання ДСТУ 8302:2015.
3. Крашеніннікова Т.В. Мова і термінологія наукових досліджень: Навчальний посібник. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. 88 с.
4. Онуфрієнко Г. Науковий стиль української мови. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 426 с.
5. Основи наукового мовлення: навч. посібник. С. А. Бронікова та ін. Київ: Центр учбової літератури. 2021. 252 с.

Додаткова:

1. Горошкіна О., Груба Т. Українська наукова мова: теорія і практика : навчально-методичний посібник. Суми: Університетська книга, 2023. 108 с.
2. Крашеніннікова Т. В., Нагорна Ю. А. Словник-довідник юридичної лексики (етимологічні нотатки). Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. Ч. 2. 72 с.
3. Маленко О., Борисов В. Українське мовознавство як науковий дискурс: історія, теорія, практика: навч. посібник. Харків: ХНПУ імені Г. С. Сковороди. 2021. 164 с.
4. Плотницька І. Основи наукового мовлення. Київ: Центр навчальної літератури, 2022. 252 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Основи наукового мовлення» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування. Завдання самостійної та індивідуальної роботи можна замінити участю у науково-практичному заході із публікацією тез.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом **політики академічної доброчесності** під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Назвіть жанри наукового стилю мовлення.
2. Що таке науковий текст? Назвіть його особливості.

-
3. Назвіть типові мовні недоліки наукових публікацій.
 4. Дайте визначення поняття «наукова мова» і «наукове мовлення».
 5. Поясніть термін «культура наукової мови».
 6. Що таке науковий термін і наукова термінологія?
 7. Поясніть відмінність плану від тез і конспекту джерела наукової інформації.
 8. Надайте практичні поради укладачу конспекту джерела наукової інформації.
 9. Сутність та особливості наукового стилю мовлення.
 10. Особливості усного і писемного наукового мовлення.
 11. Культура читання наукового тексту.
 12. Наукова стаття як самостійний науковий твір.
 13. Особливості наукової рецензії.
 14. Що таке науковий відгук. Яке його призначення?
 15. Особливості перекладу наукового тексту.
 16. Використання скорочень, абревіатур у наукових текстах.
 17. Загальні правила цитування.
 18. Редагування наукових текстів.
 19. Композиційна побудова усної наукової доповіді.
 20. Вимоги до оформлення курсової роботи.
 21. Порядок оформлення бібліографічних посилань.
 22. Історія вивчення наукового мовлення в українському мовознавстві.
 23. Наукова мовна культура – основа професійної діяльності.
 24. Типові помилки в науковій мові.
 25. Культура усного наукового мовлення.
 26. Мовна особистість доповідача.
 27. Наукові заходи як засіб виявлення культури наукової мови.
 28. Граматичні особливості наукових текстів.
 29. Мовні штампи та кліше в науковому стилі.
 30. Стилістичні вимоги до оформлення тексту наукової роботи.

Ораторська майстерність

Метою вивчення навчальної дисципліни «Ораторська майстерність» є розвиток умінь та навичок, орієнтованих на спілкування з населенням у контексті професійної діяльності юриста, правильного тлумачення та реалізації законів риторики.

Складовими мети є:

освітня (навчальна) – сприяти становленню сучасного висококваліфікованого фахівця-юриста у контексті взаємозв'язку питань культури з питаннями права, законодавства в галузі культури, охорони пам'яток та захисту прав інтелектуальної власності; розвитку нормативних мовленнєвих умінь та навичок;

розвиваюча – формувати та розвивати форми ефективної переконуючої комунікації за різних сучасних ситуацій професійного та життєвого спілкування; вміння та навички ораторського мистецтва, майстерність публічної промови; вміння та навички аргументації як методології переконання;

виховна – формувати через слово ціннісні орієнтири студентів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення ораторської майстерності в юридичній діяльності, особливо в контексті розбудови та зміцнення української держави; формувати у майбутніх юристів правову свідомість та правову культуру, професійні та особистісні якості.

Відповідно до мети необхідно **знати**:

- історію формування та розвитку риторичних та ораторських знань;
- понятійну та термінологічну базу дисципліни;
- риторичні засоби та прийоми в ораторській майстерності;
- правила побудови та ведення полеміки.

Вміти:

- підготувати публічний виступ;
- визначати мовну складову виступу відповідно до обраної теми;
- працювати самостійно над технікою мовлення;
- вибудовувати власну харизму;
- брати участь у студентських дебатах в ораторському стилі.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: чинна програма

взаємопов'язана з такими навчальними дисциплінами, як: «Українська мова професійного спрямування», «Філософія», «Логіка», «Етика та естетика», «Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі», «Історія української культури», «Історія світової культури».

Форми проведення занять: *лекції та семінарські заняття.*

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Ораторська майстерність» передбачений підсумковий контроль у **формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Ораторська майстерність як соціальне явище: історичний аспект	15
2	Виступ оратора	15
3	Риторичні засоби та ораторські прийоми	15
4	Мова оратора	15
5	Взаємодія оратора та аудиторії	15
6	Техніка мовлення. Виразність мовлення	15
7	Харизма оратора	15

8	Полеміка в ораторській майстерності	15
	Разом	120
	Форма підсумкового контролю	залік

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Картер А. Не бійся спитати. 10 кроків до вдалих переговорів. Київ: Вид-во «Лабораторія», 2021. 224 с.

2. Ораторська майстерність та спічрайтинг [Електронний ресурс] : методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи студентів спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» першого (бакалаврського) рівня / уклад. О. М. Кузь, Н. О. Коннова, Ю. І. Потоцька. Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2021. 50 с.

3. Риторика: теоретичні та практичні аспекти комунікації: монографія / [редакційна колегія: В.М. Вандишев, Я.З. Ліханський, О.С. Переломова; відповідальний редактор В.М. Вандишев]. Суми: Сумський державний університет, 2021. 110 с.

4. Себаг-Монтефіоре С. Промови, що змінили світ. Київ: КМ-букс, 2024. 344 с.

Додаткова:

1. Ковалів Б. Мистецтво слова. Київ: КНТ, 2023. 114 с.

2. Крашеніннікова Т.В. Комунікативні процеси в Україні в умовах воєнного стану. *Освітні і культурно-мистецькі практики в контексті інтеграції України у міжнародний науково-інноваційний простір в умовах воєнного часу*: збірник тез доповідей IV Міжнародної науково-практичної конференції студентів та молодих вчених (м. Запоріжжя, 13-14 квітня 2023 р.) / за заг. ред. В. В. Нечипоренко. Запоріжжя : Вид-во Хортицької національної академії, 2023. 932 с. С.750-753.

3. Крашеніннікова Т.В. Політичне маніпулювання населенням за допомогою мовних засобів. *Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насиллю в*

освітніх закладах: матер. IV Всеукр. форуму (Дніпро, 24 берез. 2023 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет». 148 с. С.29-34.

4. Крилова В. Харизма людини як духовно-душевна та тілесна цілісність: метаантропологійний аналіз. Культурологічний альманах. 2022. Вип. 3. С.131-136.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «*Ораторська майстерність*» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування. Рекомендовано підготувати виступ із презентацією на обрану студентом тему та захистити його публічно (в аудиторії).

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Поняття про ораторську майстерність.
2. Зв'язок ораторської майстерності з іншими науками.
3. Завдання і значення ораторської майстерності у практичній діяльності юристів.
4. Культура мови оратора.
5. Вимоги до мови виступу оратора.
6. Прийом градації.
7. Прийом інверсії.
8. Прийом апеляції.
9. Стежки досягнення емоційної виразності: порівняння, метафори, епітети, гіперболи.
10. Чинники зовнішньої мови.
11. Промова як жанр ораторської майстерності.
12. Імпровізація у промові.
13. «Алгоритм» підготовки промови.
14. Мета оратора.
15. Суб'єкт-суб'єктні відносини оратора та аудиторії.
16. Використання емоційно-чуттєвого апарата.
17. Увага аудиторії.
18. Технології донесення матеріалу.
19. Ораторська промова і сучасні засоби інформації.

-
20. Значення ораторської майстерності для професії юриста.
 21. Техніка виразного мовлення.
 22. Технічні показники мовлення: дихання, голос, дикція, інтонація, жести, міміка.
 23. Підготовка до виступу перед аудиторією.
 24. Маніпулятивний стиль мовлення.
 25. Вплив особливих умов на мовленнєву діяльність людини.
 25. Суперечка. Класифікація суперечок.
 26. Поняття про «словесне дзюдо» і вибір між вербальними і соціальними засобами приборкання протиправних проявів.
 27. Відмінності між ораторськими засобами маніпуляції та впливу.
 28. Комунікативні стратегії в професійному спілкуванні юриста.
 29. Специфіка спілкування з різними категоріями громадян.
 30. Особливості ведення бесід з інформаторами про можливі вибухи та терористичні прояви.
 31. Виразність мовлення та умови для її досягнення.
 32. Синтаксичні структури виразності мовлення.
 33. Використання тропів у виразному мовленні.
 34. Мовний апарат: правильність використання.
 35. Основні жанри (роди й види) ораторського мистецтва.
 36. Опанування технікою мови.
 37. Почуття невпевненості, страху перед виступом та шляхи їх подолання.
 38. Полемічні прийоми.
 39. Види ораторського мистецтва.
 40. Види підготовки до публічного виступу.
 41. Виступ експромтом.
 42. Дихання та його значення в ораторському мистецтві.
 43. Голос, дикція, інтонація, тембр, пауза.
 44. Риторична синонімія.

-
45. Харизма оратора.
 46. Ознаки харизми в людині.
 47. Суперечка в полеміці.
 48. Позиції та погляди учасників суперечки.
 49. Види суперечок.
 50. Мистецтво відповідати на запитання.

Основи інтелектуальної власності та академічна доброчесність

Освітній компонент посідає важливе місце у системі підготовки бакалаврів як міждисциплінарна складова формування сучасної академічної та професійної культури здобувачів вищої освіти. Його вивчення забезпечує набуття знань щодо правових засад охорони результатів інтелектуальної діяльності, дотримання авторських прав і принципів доброчесної поведінки в освітньому середовищі. Освітній компонент сприяє розвитку навичок коректної роботи з інформаційними джерелами, академічного письма, цитування та запобігання порушенням академічної етики. Опанування курсу формує відповідальність, правову свідомість і готовність до чесної професійної діяльності.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти базових знань про систему охорони інтелектуальної власності та принципи академічної доброчесності, а також розвиток навичок етичного та правомірного використання результатів інтелектуальної діяльності у навчальній і науковій роботі.

Передумови для вивчення освітнього компоненту «Основи інтелектуальної власності та академічна доброчесність». Для опанування змісту освітнього компоненту необхідні базові знання, здобуті під час вивчення дисциплін соціально-правового, інформаційно-комунікаційного та дослідницького спрямування, зокрема: Правознавство, Інформаційні системи та технології, Основи наукового мовлення.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Основи інтелектуальної власності та академічна доброчесність». За результатами опанування змісту освітнього компоненту здобувачі повинні **знати**:

- ✓ *основні поняття та значення інтелектуальної власності у сучасному суспільстві знань;*
- ✓ *основні об'єкти права інтелектуальної власності та базові положення авторського права;*
- ✓ *права та обов'язки авторів і користувачів результатів інтелектуальної діяльності;*
- ✓ *сутність, принципи та нормативні засади академічної доброчесності у сфері освіти;*

-
- ✓ основні види порушень академічної доброчесності та їх наслідки;
 - ✓ правила академічного письма та використання наукових джерел;
 - ✓ основні принципи цитування та оформлення посилань у наукових роботах;
 - ✓ особливості дотримання академічної доброчесності у цифровому освітньому та науковому середовищі.

У результаті вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти повинні **вміти**:

- ✓ коректно використовувати результати інтелектуальної діяльності інших осіб у навчальній та науковій роботі;
- ✓ працювати з науковими та інформаційними джерелами, здійснювати їх пошук, відбір та аналіз;
- ✓ застосовувати правила цитування та правильно оформлювати посилання на використані джерела;
- ✓ дотримуватися принципів академічної доброчесності під час виконання навчальних та наукових робіт;
- ✓ виявляти ознаки порушення академічної доброчесності та уникати плагіату у власних роботах;
- ✓ використовувати цифрові інформаційні ресурси та технології з дотриманням етичних та академічних стандартів;
- ✓ застосовувати базові навички академічного письма під час підготовки рефератів, есе, дослідницьких та інших навчальних робіт.

Форми проведення занять – лекції, семінарські та практичні заняття.

Методи навчання: пояснювально-ілюстративний метод та проблемний виклад навчального матеріалу; аналіз практичних ситуацій (case study) щодо дотримання академічної доброчесності та використання результатів інтелектуальної діяльності; дискусійні методи навчання (обговорення проблемних питань, аргументований обмін думками); робота з науковими, навчальними та інформаційними джерелами; виконання практичних та аналітичних завдань; самостійна дослідницька та аналітична робота здобувачів вищої освіти.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Основи інтелектуальної власності та академічна доброчесність» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 1 Семестр 2

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	Інтелектуальна власність у сучасному суспільстві знань	15
2	Авторське право та використання результатів інтелектуальної діяльності	15
3	Академічна культура та принципи академічної доброчесності	15
4	Порушення академічної доброчесності у навчальній та науковій діяльності	15
5	Академічне письмо та робота з джерелами інформації	15
6	Цитування та оформлення джерел у наукових роботах	15
7	Запобігання плагіату та використання антиплагіатних систем	15
8	Академічна доброчесність у цифровому освітньому та науковому середовищі	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основні нормативно-правові акти:

1. Про академічну доброчесність : Закон України від 18.12.2025 № 4742-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4742-20>
2. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
3. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
4. Про авторське право і суміжні права : Закон України від 01.12.2022 № 2811-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20>
5. Цивільний кодекс України : Закон України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15>
6. Національна стратегія розвитку сфери інтелектуальної власності в Україні (актуальні редакції) // Міністерство економіки України. URL: <https://komprompol.rada.gov.ua/uploads/documents/31244.pdf>

Основна:

1. Академічна доброчесність : навч. посіб. / В. М. Пивоваров (керівник авт. кол.), О. А. Лисенко, Ю. А. Меліхова [та ін.] ; М-во освіти і науки України, Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2025. 240 с.
2. Кодекс академічної доброчесності Дніпровського гуманітарного університету. Дніпро, 2021. 20 с. URL: https://dgu.edu.ua/files/images/documents/nmv/kodeks_ad_2021.pdf
3. Колоїз Ж. В. Основи академічного письма : навч. посіб. 2-ге вид., доповн. і перероб. Кривий Ріг : ФОП Маринченко С. В., 2024. 143 с.
4. Попова Л.М. Інтелектуальна власність. Підручник. Л.М. Попова., А.В. Хромов, І.В. Шуба: Харків, «Федорко», 2021, с. 262.
5. Харитоновна О. І. Право інтелектуальної власності : підручник. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 540 с.
6. Шкіцька І.Ю. Основи академічної доброчесності: практикум: навч.-метод. посіб. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 64 с.

Додаткова:

1. Бугаєць А. С. Право інтелектуальної власності на твори, створені штучним інтелектом: перспективи міжнародно-правового та національного регулювання. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. Випуск

86: частина 2. 2024. С. 39-43. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2025/01/8-1.pdf>

2. Висоцька О. Академічна доброчесність як форма соціального контролю: механізми та філософське підґрунтя. *Вісник Дніпровської академії неперервної освіти*. 2024. № 2. С. 9-18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dnipakmo_2024_2_4

3. Гоцалюк А. А. Академічна доброчесність як елемент самоорганізації освітнього середовища. *Перспективи. Соціально-політичний журнал*. 2024. № 1. С. 205-211. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Perspekt_2024_1_28

4. Гришко В. І., Киричук Б. С. Академічна доброчесність і штучний інтелект: подолання викликів у освітньо-науковій діяльності України та зарубіжних держав. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2024. Вип. 85(2). С. 305-310. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvuzhpr_2024_85%282%29_47

5. Токарев В. М., Панфілов Ю. І. Академічна доброчесність у закладах вищої освіти: проблеми реалізації в умовах євроінтеграції. *Вісник Національного університету цивільного захисту України*. 2024. № 1. С. 46-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vcpiakct_2024_1_11

Інші джерела:

1. Верховна Рада України. Законодавство України : офіційний вебпортал парламенту України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>

2. Міністерство освіти і науки України: офіційний сайт. URL: <http://www.mon.gov.ua>

3. Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського: офіційний сайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

4. Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти : офіційний сайт. URL: <https://naqa.gov.ua>

5. Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (IP Office) : офіційний сайт. URL: <https://nipo.gov.ua>

6. Всесвітня організація інтелектуальної власності (World Intellectual Property Organization – WIPO) : офіційний сайт. URL: <https://www.wipo.int>

7. European Network for Academic Integrity : офіційний сайт. URL: <https://academicintegrity.eu>

8. UNESCO Open Science : міжнародна платформа відкритої науки. URL: <https://www.unesco.org/en/open-science>

9. Державна служба інтелектуальної власності України : офіційний сайт. URL: <https://ukrpatent.org>

10. Coursera : платформа масових відкритих онлайн-курсів. URL: <https://www.coursera.org>

11. Prometheus : українська платформа масових відкритих онлайн-курсів. URL: <https://prometheus.org.ua>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Усі види навчальної діяльності в межах освітнього компоненту здійснюються з дотриманням принципів академічної доброчесності та поваги до прав інтелектуальної власності.

Для успішного опанування дисципліни здобувачі вищої освіти повинні регулярно брати участь у навчальних заняттях, виконувати завдання для самостійної та індивідуальної роботи, дотримуватися встановлених строків їх виконання.

Навчальні заняття проводяться переважно в онлайн-форматі з використанням платформи Zoom. Для організації освітнього процесу також використовується платформа Moodle як система управління навчанням, де розміщуються навчально-методичні матеріали, завдання для самостійної та індивідуальної роботи, тести, рекомендації до занять та інші елементи курсу.

Під час онлайн-занять здобувачі повинні своєчасно підключатися до заняття, мати доступ до необхідних технічних засобів та бути підготовленими до обговорення навчального матеріалу.

Під час семінарських та практичних занять здобувачам вищої освіти рекомендується бути з увімкненими камерами, оскільки такі заняття передбачають активну комунікацію, обговорення навчальних питань та виконання практичних завдань.

Під час лекційних занять увімкнення камери є бажаним, але не обов'язковим.

У разі технічних, безпекових або інших об'єктивних обставин, які унеможливають використання камери, здобувач може брати участь у занятті без відео зв'язку, за умови активної участі в обговоренні та виконання навчальних завдань.

Учасники освітнього процесу повинні дотримуватися правил академічної та цифрової етики: поважати інших учасників освітнього процесу, не створювати перешкод для проведення заняття, не здійснювати аудіо- чи відеозапис заняття без

дозволу викладача та використовувати цифрові ресурси виключно з навчальною метою.

З огляду на зміст дисципліни особлива увага приділяється самостійному виконанню навчальних завдань, коректному використанню джерел інформації, правильному цитуванню та недопущенню академічного плагіату. У межах курсу розглядаються практичні ситуації, пов'язані з дотриманням академічної доброчесності та використанням об'єктів інтелектуальної власності у навчальній та науковій діяльності.

Здобувачі можуть використовувати цифрові інформаційні ресурси та сучасні інструменти для пошуку й аналізу інформації під час підготовки навчальних завдань. Водночас використання таких інструментів повинно здійснюватися відповідально та з дотриманням принципів академічної доброчесності. Здобувач повинен бути готовим пояснити результати виконаної роботи та підтвердити власний рівень розуміння відповідної теми.

У разі виникнення технічних проблем (відсутність інтернет-з'єднання, перебої з електропостачанням тощо) здобувач повинен повідомити про це викладача та виконати завдання у погоджений термін.

У випадку оголошення повітряної тривоги під час проведення заняття освітній процес призупиняється. Учасники заняття повинні дотримуватися правил безпеки та перейти до найближчого укриття або безпечного місця. Після завершення повітряної тривоги заняття продовжується.

Комунікація між викладачем і здобувачами здійснюється через платформу Moodle, електронну пошту або інші офіційні канали зв'язку університету.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час лекційних, семінарських та практичних занять, а також у процесі виконання самостійної та індивідуальної роботи здобувачів.

Поточний контроль під час занять може включати: усне опитування та участь у дискусіях під час семінарських і практичних занять; тестування на платформі Moodle; виконання письмових або аналітичних завдань; розв'язання ситуаційних завдань (кейсів); аналіз наукових джерел, нормативно-правових актів та судової практики.

Самостійна робота здобувачів може передбачати: опрацювання навчальних матеріалів та наукових джерел; підготовку конспектів, схем або узагальнень

навчального матеріалу; виконання письмових аналітичних завдань; підготовку коротких письмових робіт або есе.

Індивідуальна робота здобувачів може передбачати: проходження онлайн-курсу на освітніх платформах (зокрема Coursera, Prometheus або інших), тематика якого пов'язана з академічною доброчесністю, академічним письмом, інтелектуальною власністю або суміжними питаннями; подання сертифіката про успішне завершення курсу; підготовку короткого письмового висновку (рефлексії) щодо отриманих знань та можливостей їх застосування у навчальній або науковій діяльності.

Оцінювання результатів навчання здійснюється з урахуванням активності здобувачів під час занять, якості виконання завдань та дотримання принципів академічної доброчесності.

Підсумковий контроль – залік.

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наукову діяльність здобувача: підготовка конкурсної наукової роботи, написання фахової наукової статті, участь в засіданнях наукового гуртка кафедри, підготовка доповідей за тематикою засідань гуртка, публікація тез доповідей тощо.

Критерії оцінювання кожного виду аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи, а також наукової діяльності здобувачів визначено **Стандарт організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою права**, затвердженим на засіданні кафедри права (протокол №15 від 25.08.2021 року) Зі Стандартом організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою права можна ознайомитися за посиланням <https://drive.google.com/file/d/1MaYv6kVv7V9N6ogbpov2jV1OXjMtsTB9/view?usp=sharing>

або

У разі пропуску семінарського або практичного заняття здобувач вищої освіти повинен відпрацювати пропущений матеріал.

Відпрацювання пропущених занять здійснюється під час консультацій викладача, які проводяться щотижня відповідно до графіка консультацій. Графік консультацій розміщується на сайті університету у розділі «Розклад навчальних занять» <https://dgu.edu.ua/studentu/rozklad/> або «Розклад сесій» <https://dgu.edu.ua/studentu/rozklad-sesii/>.

За погодженням з викладачем відпрацювання може здійснюватися шляхом виконання відповідного навчального завдання (письмового, аналітичного або ситуаційного), яке подається здобувачем через платформу Moodle як систему управління навчанням.

Форма та обсяг завдання для відпрацювання визначаються викладачем залежно від змісту пропущеного заняття.

Дотримання академічної доброчесності

Під час виконання всіх видів навчальних завдань здобувачі вищої освіти повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, передбачених законодавством України та внутрішніми нормативними документами університету.

Це передбачає самостійне виконання навчальних завдань, коректне використання джерел інформації, належне оформлення посилань та дотримання вимог законодавства у сфері інтелектуальної власності.

У разі встановлення фактів академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування або інших порушень академічної доброчесності до здобувачів можуть застосовуватися заходи академічної відповідальності відповідно до статті 42 Закону України «Про освіту» та внутрішніх нормативних документів Університету.

Здобувач має право оскаржити результати підсумкового контролю шляхом подання апеляції відповідно до п. 9.5 Положення про організацію освітнього процесу (<https://dgu.edu.ua/osvitnia-diynalist/norm-doc/>).

Освітній процес забезпечується за допомогою системи управління дистанційним навчанням як Moodle.

В умовах воєнного стану та/або надзвичайного стану та/або запровадження (посилення) карантинних заходів допускається навчання в режимі онлайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom з обов'язком розміщення відповідних посилань у розклад навчальних занять.

Перелік питань до підсумкового контролю:

1. Поняття інтелектуальної власності.
2. Роль інтелектуальної власності у сучасному суспільстві знань.
3. Об'єкти права інтелектуальної власності.
4. Суб'єкти права інтелектуальної власності.
5. Система права інтелектуальної власності.
6. Поняття авторського права.
7. Об'єкти авторського права.
8. Суб'єкти авторського права.
9. Особисті немайнові права автора.
10. Майнові права автора.
11. Строк дії авторського права.
12. Суміжні права та їх характеристика.
13. Використання творів у освітньому процесі.
14. Вільне використання творів.
15. Порушення авторського права.
16. Захист прав інтелектуальної власності.
17. Відповідальність за порушення авторського права.
18. Використання об'єктів інтелектуальної власності в цифровому середовищі.
19. Інтелектуальна власність у науковій діяльності.
20. Взаємозв'язок інтелектуальної власності та академічної доброчесності.
21. Поняття академічної доброчесності.
22. Основні принципи академічної доброчесності.
23. Нормативно-правове регулювання академічної доброчесності в Україні.
24. Законодавчі засади академічної доброчесності у сфері освіти.
25. Цінності академічної доброчесності.
26. Значення академічної доброчесності для освітнього процесу.
27. Академічна культура у закладах вищої освіти.
28. Академічна етика у науковій діяльності.
29. Академічна відповідальність учасників освітнього процесу.
30. Роль університетів у забезпеченні академічної доброчесності.
31. Поняття академічного плагіату.
32. Самоплагіат та його ознаки.
33. Фабрикація та фальсифікація результатів досліджень.
34. Списування як порушення академічної доброчесності.

-
35. Академічний обман та його прояви.
 36. Причини виникнення академічного плагіату.
 37. Наслідки порушення академічної доброчесності.
 38. Види академічної відповідальності.
 39. Механізми запобігання академічному плагіату.
 40. Інституційна політика академічної доброчесності.
 41. Поняття академічного письма.
 42. Основні вимоги до академічного тексту.
 43. Структура академічної роботи.
 44. Особливості наукового стилю викладу.
 45. Пошук наукових джерел.
 46. Критичний аналіз джерел інформації.
 47. Робота з науковими базами даних.
 48. Поняття наукової аргументації.
 49. Типові помилки у наукових текстах.
 50. Роль академічного письма у формуванні наукової культури.
 51. Поняття цитування.
 52. Пряме цитування.
 53. Непряме цитування.
 54. Оформлення бібліографічних посилань.
 55. Основні стилі цитування.
 56. Список використаних джерел.
 57. Правила використання електронних джерел.
 58. Типові помилки при цитуванні.
 59. Етика використання чужих ідей.
 60. Способи уникнення академічного плагіату.
 61. Перевірка текстів на плагіат.
 62. Антиплагіатні системи.
 63. Інтерпретація результатів перевірки на плагіат.
 64. Самостійність виконання навчальних робіт.
 65. Академічна відповідальність за плагіат.
 66. Роль викладача у запобіганні плагіату.
 67. Роль здобувача освіти у забезпеченні академічної доброчесності.
 68. Формування культури академічної доброчесності.
 69. Освітні практики запобігання порушенням академічної доброчесності.
 70. Особливості академічної доброчесності в умовах цифровізації освіти.
 71. Використання електронних ресурсів у навчанні.

-
72. Етичне використання інформації з Інтернету.
 73. Академічна доброчесність у дистанційному навчанні.
 74. Цифрова етика у освітньому процесі.
 75. Використання онлайн-платформ у навчанні.
 76. Використання цифрових інструментів для підготовки навчальних робіт.
 77. Ризики порушення академічної доброчесності в цифровому середовищі.
 78. Інформаційна культура здобувачів освіти.
 79. Академічна доброчесність у мережевій комунікації.
 80. Використання технологій штучного інтелекту у навчанні.
 81. Етичні аспекти використання цифрових інструментів.
 82. Академічна відповідальність при використанні цифрових технологій.
 83. Самостійність виконання завдань у цифровому середовищі.
 84. Академічна репутація дослідника.
 85. Відкритий доступ до наукових результатів.
 86. Міжнародні стандарти академічної доброчесності.
 87. Європейські підходи до забезпечення академічної доброчесності.
 88. Роль університетської спільноти у формуванні культури академічної доброчесності.
 89. Перспективи розвитку академічної доброчесності в Україні.
 90. Порівняйте поняття плагіату та самоплагіату.
 91. Наведіть приклади порушень академічної доброчесності у навчальному процесі.
 92. Проаналізуйте приклад академічного плагіату.
 93. Поясніть роль цитування у науковій роботі.
 94. Визначте значення інтелектуальної власності у науковій діяльності.
 95. Проаналізуйте приклад порушення авторського права.
 96. Наведіть приклади добросовісного використання джерел.
 97. Охарактеризуйте механізми запобігання академічному плагіату.
 98. Проаналізуйте роль університетської політики академічної доброчесності.
 99. Обґрунтуйте значення академічної доброчесності для якості вищої освіти.

Силабуси вибіркових освітніх компонентів, що рекомендуються для вивчення на другому році навчання

Третій семестр

Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі

Мета дисципліни «Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі» є вибіркоким освітнім компонентом підготовки здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» для всіх спеціальностей і спрямована на формування уявлення здобувачів вищої освіти про спілкування в інтернет-просторі.

У процесі вивчення навчальної дисципліни здобувачі отримають **знання** про:

- ✓ *структуру та основні параметри сучасної інтернет-комунікації, мовленнєві стратегії і тактики інтернет-комунікації;*
- ✓ *жанри комп'ютерного спілкування;*
- ✓ *способи самопрезентації і мовленнєвої поведінки мовної особистості в інтернет-комунікації;*
- ✓ *специфіку комунікативної поведінки і самопрезентації користувачів;*
- ✓ *форми самопрезентації особистості в Інтернеті;*
- ✓ *характеристики мовної особистості віртуального комуніканта;*
- ✓ *особливості мовної гри в інтернет-комунікації;*
- ✓ *головні стильові риси інтернет-комунікації;*
- ✓ *мовну специфіку сучасного мережевого нетикету.*

Успішне освоєння дисципліни виражається в оволодінні такими **уміннями й навичками**:

- ✓ *вільно володіти державною мовою в її літературній формі;*
- ✓ *орієнтуватися під час взаємодії у віртуальному комунікативному просторі, підвищувати її ефективність;*
- ✓ *дотримуватися правил спілкування у новому комунікативному середовищі;*
- ✓ *застосовувати отримані знання в практиці продукування текстів в*

Інтернеті;

✓ проводити локальні дослідження сегментів інтернет-спілкування та текстів різних жанрів.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: чинна програма взаємопов'язана з такими навчальними дисциплінами, як: «Українська мова професійного спрямування», «Логіка», «Ораторська майстерність».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 2 Семестр 3

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Інтернет-мережі: історія виникнення та перехід до форми комунікації.	15
2	Дезінформація та пропаганда в Інтернет-просторі. Види маніпуляцій.	15
3	Медіаграмотність та медіагігієна у соціальних мережах.	15

4	Ділова комунікація в Інтернет-просторі. Мовленнєві стратегії і тактики.	15
5	Міжнародна та міжкультурна комунікація в мережі Інтернет.	15
6	Організація мовного коду в Інтернет-комунікації.	15
7	Жанри мережевого спілкування.	15
8	Мовна особистість в Інтернеті: поведінка, самопрезентація, карнавалізація, «маска».	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Бистрицький Є. Зимовець Р., Пролеев С. Комунікація і культура в глобальному світі. Київ: Дух і Літера, 416 с.
2. Ільганаєва В. Соціальні комунікації: словник-довідник. Київ: Ліра-К, 2022. 328 с.

Додаткова:

1. Єльнікова Н. Іронія як засіб реалізації тролінгу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Вип 41, том 1, 2021. С. 158-162 // http://www.apnjournal.in.ua/archive/41_2021/part_1/26.pdf
2. Крашеніннікова Т.В. Мовна агресія: види, мовні ознаки, способи захисту. *Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насиллю в освітніх закладах: матер. III Всеукр. форуму (Дніпро, 10 лют. 2022 р.)*. Дніпро : ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет». 195 с. С.91-95.
3. Петрушкевич М. Карнавальні риси комунікації у нових медіа: виклики масової культури. *Соціокультурні виклики сучасності: потреба у теоретичному осмисленні: колективна монографія / за ред. Марії Петрушкевич*. Острог. Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2022. С. 103-138.
4. Почепцов Г. Сенси і війни: Україна і Росія в інформаційній і смисловій війнах. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2016. 316 с.

5. Сінкевич І., Бауман Т., Ірочко Л. Взаємодія культур у віртуальному просторі: орієнтування в складнощах міжкультурної комунікації. *Мова та культура у просторі новітніх технологій*: проблеми сучасної комунікації: матеріали VI Міжнародної наукової конференції, м. Київ, 23 березня 2023 р. Київ: Талком, 2023. С. 51-52.

6. Спілкування в соціальній мережі «Інстаграм»: вибіркова самопрезентація, псевдоблизькість, мовні засоби // <https://philology.lnu.edu.ua/wpcontent/uploads/2021/04/2021-04-21-conference1-place.pdf>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.

При викладенні дисципліни «Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі» застосовуємо три групи методів навчання: словесні, наочні, практичні. У навчальній практиці на практичних заняттях значне місце відводиться вправам: підготовчим, пробним (попереджувальним, коментованим, пояснювальним), творчим. Вибір системи вправ зумовлюється дидактичними завданнями. Різноманітність вправ, особливо творчого характеру, ігрової спрямованості позитивно впливає на підтримання інтересу до навчальної діяльності.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом **політики академічної доброчесності** під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Цифровізація в соціумі.
2. Феномен мультимедіа. Генеза та еволюція мультимедійних технологій.
3. Зміст поняття «мережева комунікація».
4. Моделі масової комунікації.
5. Історія виникнення інтернет-мереж.
6. Комунікативний аспект форм управління суспільством.
7. Передумови виникнення глобальної мережі «Інтернет».
8. Соціальні аспекти використання інтернету.
9. Комунікація як функція управління процесами в суспільстві.
10. Інформаційне суспільство та його культура.
11. Комунікативні стратегії розвитку цифрових медіа.
12. Комунікації в соціальних мережах.
13. Цифрові медіа та виклики сучасної освіти.
14. Особливості внутрішніх комунікацій в організаціях.

-
15. Види комунікацій в організаціях.
 16. Форми ділової комунікації в організаціях.
 17. Особливості маркетингових комунікацій.
 18. PR як комунікаційна діяльність.
 19. Конвергентна журналістика.
 20. Партисипаторна культура.
 21. Програми для миттєвого обміну повідомленнями.
 22. Розвиток інтернету в Україні.
 23. Зміст поняття «просьюмеризм».
 24. Зміст поняття «домен».
 25. Зміст поняття «дезінформація».
 26. Зміст поняття «соціальна мережа».
 27. Зміст поняття «пропаганда».
 28. Суть Галактики Гутенберга.
 29. Термін «інформаційне суспільство».
 30. Основні функції соціальних мереж.
 31. Тематичні соціальні мережі у світі.
 32. Найпопулярніші соціальні мережі у світі.
 33. Найпопулярніші соціальні мережі в Україні.
 34. Маніпуляції та конфлікти в комунікації.
 35. Зміст поняття «маніпуляція».
 36. Культура публічної комунікації.
 37. Кризові комунікації.
 38. Характер дезінформації у соціальних мережах.
 39. Маркетинг у соціальних мережах.
 40. Способи встановлення зворотного зв'язку з аудиторією.
 41. Медіаграмотність у соціальних мережах.
 42. Медіагігієна у соціальних мережах.
 43. Мовний код та його роль в інтернет-просторі.
 44. Жанри комп'ютерного спілкування.
 45. Мовна особистість в інтернеті.
 46. Поведінка в інтернет-середовищі.
 47. Самопрезентація в інтернеті.
 48. Карнавалізація мовної особистості в соціальних мережах.
 49. Спілкування під масками в інтернеті.
 50. Мовленнєві стратегії та тактики.

Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу

Метою викладання освітнього компоненту *«Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу»* є прагнення розглянути сутнісні культурно-релігійні особливості країні світу (за регіонами), сформувати у здобувачів розуміння поліфонічної картини світової культури та релігії, єдності та багатоманітності світового культурного простору та використання і врахування таких особливостей у діяльності в сфері гостинності.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- основні історичні етапи розвитку регіональної культури;
- зміст і динаміку культурно генетичних процесів окремих регіонів;
- культурні доміанти різних епох в розвитку світової культури;
- роль етнічних, релігійних, економічних, політичних і геополітичних факторів у формуванні своєрідності культур окремого регіону.

вміти:

- пояснювати закономірності функціонування світової та регіональної культури та релігії;
- аналізувати тенденції розвитку культури в сучасному суспільстві;
- використовувати знання традиційних та сучасних рис цивілізаційного комплексу регіонів.

Підґрунтям для ефективного оволодіння знаннями, вміннями і навичками запланованими програмою курсу *«Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу»* є опанування студентом таких навчальних дисциплін, як *«Культурологія»*, *«Історія світової культури»*, *«Релігієзнавство»*.

Форми проведення занять – лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту *«Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу»* передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 3

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	Духовно-релігійні традиції у культурі сучасного світу та їх наукове осмислення. Класифікація народів світу.	15
2	Культура та духовно-релігійні традиції країн Африки.	15
3	Своєрідність релігії та культур Близького Сходу.	15
4	Культурні та духовно-релігійні традиції народів Північної і Латинської Америки.	15
5	Європейські культурні традиції.	15
6	Духовно-релігійні корені культури слов'ян. Східна Європа та Україна: головні етнічні, психологічні та релігійні звичаї та традиції.	15
7	Культурно-релігійні традиції країн Азії.	15
8	Самобутність культури народів Австралії та Океанії.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Виноградов Г.М. Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу. Навчальний посібник: для спеціальностей гуманітарних спеціальностей. Дніпро, 2022. 38 с.
2. Козира Є. В. Культурологія: навчальний посібник. К.: Медицина, 2020. 189 с.

3. Протеро С. Вісім релігій, що панують у світі: чому їхні відмінності мають значення. Пер. з англ. В. Пунько. Київ : Форс Україна, 2021. 464 с.

4. Хрящевська Л. М. Етнологія : навчальний посібник для здобувачів закладів вищої освіти / Л. М. Хрящевська. Миколаїв : видавець Румянцева Г.В., 2022. 305 с.

Додаткова:

1. Історія європейської цивілізації. Епоха Відродження / під ред. У. Еко. Київ: Фоліо. 2020. 432 с.

2. Кіктенко В. К. Дискусії навколо китайської науки і цивілізації. Київ: Гельветика. 2020. 132 с.

3. Культура в термінах від «а» до «я». Культурологічна абетка URL : www.franko.lviv.ua.

4. Словник основних термінів української та зарубіжної культури. URL: <http://ua.convdocs.org>.

5. Хантінгтон С. Зіткнення цивілізацій. 640 с. URL: http://loveread.ec/read_book.php?id=44377&p=1

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу *«Культурні та духовно-релігійні традиції країн світу»* спрямована на надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Політики курсу орієнтуються на поєднання класичних та індивідуально-орієнтованих освітніх практик: відвідування лекційного курсу; участь у семінарській роботі (конспективні тези за темою, тематичні доповіді, наукові доповіді, першоджерела, словник); виконання тестів самостійної роботи (з використанням системи дистанційної підтримки Moodle); виконання індивідуальної роботи протягом курсу (2 презентації, повідомлення). Критеріями успішної роботи є ґрунтовне опрацювання тематичних розділів аудиторної роботи, участь у

предметних дискусіях, підготовка презентацій, які містять елемент новизни і самостійного дослідження.

Оцінювання результатів навчання. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку.

Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Дніпровського гуманітарного університету.

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Співвідношення понять «культура», «релігія», «духовність», «традиція».
2. Основні культурні регіони світу та їх характерні риси.
3. Географія релігій.
4. Духовно-релігійні традиції Месопотамії.
5. Культурна спадщина арабо-мусульманської цивілізації.
6. Іслам – релігія, спосіб життя, стиль мислення.
7. Релігійний склад населення Північної Америки.
8. Релігійний склад населення Південної Америки.
9. Релігійний склад населення Близького Сходу.
10. Матеріальна культура африканців.

-
11. Релігійні традиції країн Африки.
 12. Народні традиції, звичаї, обряди, вірування народів Африки.
 13. Сім'я та сімейно-шлюбні відносини у народів Африки.
 14. Основні риси господарсько-культурного життя населення Північної Америки.
 15. Основні риси господарсько-культурного життя населення Південної Америки.
 16. Культура корінних народів Сполучених Штатів Америки.
 17. Сім'я і сімейно-шлюбні відносини народів Америки.
 18. Основні риси господарсько-культурного життя населення Азії.
 19. Релігійний склад сучасного населення Азії.
 20. Культура та релігія Японії.
 21. Культура та релігія Кореї.
 22. Культура та релігія Таїланду.
 23. Культура та релігія Нової Зеландії
 24. Культура та релігія Індії.
 25. Звичаї і обряди китайців.
 26. Сім'я і сімейно-шлюбні відносини в Японії.
 27. Традиційні звичаї, обряди, вірування населення Індії.
 28. Громадський і сімейний побут народів Південно-Східної Азії.
 29. Свята в Японії.
 30. Загальна характеристика австралійсько-тихоокеанського культурного регіону.
 31. Мистецтво Австралії.
 32. Вірування австралійських аборигенів.
 33. Матеріальна культура австралійських аборигенів.
 34. Регіональні особливості культури Європейського континенту.
 35. Духовно-релігійні корені культури слов'ян.
 36. Традиції та звичаї Польщі.
 37. Традиції та звичаї Хорватії.
 38. Традиції та звичаї Болгарії.
 39. Традиції та звичаї Франції.
 40. Традиції та звичаї Італії.
 41. Англійські традиції та звичаї.
 42. Сім'я в релігійних традиціях народів світу.

Судова риторика

Метою вивчення навчальної дисципліни «Судова риторика» є розвиток умінь та навичок, орієнтованих на спілкування з населенням у контексті професійної діяльності юриста, правильного тлумачення та реалізації законів риторики.

Саме в складових мети визначені компоненти **знати і вміти**:

освітня – сприяти становленню сучасного висококваліфікованого фахівця-юриста у контексті взаємозв'язку питань культури мовлення з питаннями права, охорони пам'яток та захисту прав інтелектуальної власності; розвитку нормативних мовленнєвих умінь та навичок;

розвиваюча – формувати та розвивати форми ефективної переконуючої комунікації за різних сучасних ситуацій професійного та життєвого спілкування; вміння та навички риторики, майстерність судової промови; вміння та навички аргументації як методології переконання;

виховна – формувати через слово ціннісні орієнтири студентів відповідно до ідеалів гуманізму, демократії, соціальної справедливості, поваги до особистості; виховувати активну громадянську позицію; сприяти усвідомленню ролі та значення риторики в юридичній діяльності, особливо в контексті розбудови та зміцнення української держави; формувати у майбутніх юристів правову свідомість та правову культуру, професійні та особистісні якості.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: чинна програма взаємопов'язана з такими навчальними дисциплінами, як: «Українська мова професійного спрямування», «Філософія», «Логіка», «Ораторська майстерність».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Судова риторика» передбачений **підсумковий контроль у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 3

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Судова риторика як різновид ораторської майстерності: від античності до сучасності.	15
2	Судова промова. Види судових промов та особливості побудови.	15
3	Культура судової промови та етика судового ритора.	15
4	Спілкування із судовою аудиторією.	15
5	Судові дебати.	15
6	Доведення у судовому процесі: свідок, потерпілий.	15
7	Інтерв'ю як вид спілкування з населенням.	15
8	Вербальні та невербальні прийоми впливу на судову аудиторію.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Зейкан Я. П., Лисак О. М., Рябець Н. М. Адвокатська техніка (підготовка до процесу і методики переконання). Київ: ВД «Дакор», 2021. 618 с.
2. Колінько М.В. Риторика для політологів: навчальний посібник для студентів закладів вищої освіти. Київ: ФОП Халіков Р.Х., 2022. 127 с.
3. Нищета В. Риторика. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 220 с.
4. Овчиннікова А. Риторика як суспільно-культурне явище. Київ: Ascania Books, 2021. 176 с.
5. Ясинок М.М., Ясинок Д.М. Судові дебати: право, психологія, риторика. Науково-практичний посібник. Київ: Алерта, 2023. 176 с.

Додаткова:

1. Кацавець Р. Риторика і психологія. Навчальний посібник. Київ: Алерта, 2024. 234 с.
2. Кацавець Р. Судові промови державного обвинувача та адвоката-захисника у кримінальному судочинстві України: правові, етичні, логічні та мовні аспекти: монографія. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 150 с.
3. Шинкарук В.Д., Теслюк В.М. Риторика та ораторське мистецтво. Навчальний посібник. Київ: Ліра-К, 2021. 320 с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Судова риторика» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність

здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування. Усі завдання, передбачені програмою, мають бути виконані у встановлений термін.

При викладенні дисципліни «Судова риторика» застосовуємо три групи методів навчання: словесні, наочні, практичні. У навчальній практиці на практичних заняттях значне місце відводиться вправам: підготовчим, пробним (попереджувальним, коментованим, пояснювальним), творчим. Вибір системи вправ зумовлюється дидактичними завданнями. Різноманітність вправ, особливо творчого характеру, ігрової спрямованості позитивно впливає на підтримання інтересу до навчальної діяльності.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом **політики академічної доброчесності** під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Судова риторика як навчальний курс для юристів.
2. Етапи розвитку судової риторики.
3. Види та жанри судової риторики.
4. Риторика на території східних слов'ян.
5. Судова риторика XVIII – XIX ст.
6. Судові ритори XX ст.
7. Відродження судової риторики в Україні.
8. Специфіка судового красномовства.
9. Судова промова та її структура.
10. Полемічний початок судового допиту.
11. Основні принципи судового розгляду – безпосередність, усність і безперервність.
12. Види судового допиту (основний, повторний, додатковий).
13. Методи проведення допиту (прямий, перехресний, шаховий).
14. Тактика судового допиту.
15. Особливості допиту експерта в суді (в порівнянні з допитом на попередньому слідстві).
16. Відмінність судового мовлення від інших видів публічного мовлення.
17. Суть, зміст, структура судових дебатів.
18. Етапи підготовки оратора до виступів у судових дебатах: досудовий; під час судового слідства; кінцевий (завершальний).
19. Техніка судових дебатів.
20. Моральні принципи в професійній діяльності юриста – ратора.
21. Доведення як ключовий фактор у судовій практиці.
22. Мета, елементи предмету доведення в суді.

23. Класифікація доказів: особисті й речові, обвинувальні й виправдовувальні, первинні і похідні, прямі та непрямі.

24. Логічні основи переконливості судового мовлення. Формально-логічні (закон тотожності, закон суперечності, закон виключеного третього і закон достатньої підстави) та закони діалектичної логіки.

25. Логічні аргументи.

26. Правила тези при будові логічного доказу. Помилки в доказуванні.

27. Психолого-риторичні аспекти переконання.

28. Обвинувальна промова та її структура.

29. Зміст та побудова обвинувальної промови.

30. Репліка прокурора. Зміст і правила проголошення репліки.

31. Визначення захисної промови. Зміст захисної промови.

32. Репліка адвоката, чи може захисник відмовитись від проголошення репліки, якщо прокурор скористався нею.

33. Роль, значення, місце захисної промови у підготовці та здійсненні судового процесу.

34. Вербальні прийоми впливу на судову аудиторію.

35. Невербальні прийоми впливу на судову аудиторію.

36. Інтерв'ю як вид спілкування з населенням.

37. Етика судового ритора.

38. Спілкування із судовою аудиторією.

39. Доведення у судовому процесі: свідок, потерпілий.

Друга іноземна мова (німецька)

Метою освітнього компоненту «Друга іноземна мова» є формування у здобувачів вищої освіти професійних мовних компетенцій, що сприятиме їх ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовища.

Вивчення цього освітнього компоненту має дві основні мети: загальноосвітню, і практичну.

Загальноосвітнє значення цієї дисципліни пов'язане з необхідністю підвищення загальної культури здобувачів вищої освіти – майбутніх фахівців.

Практичне значення дисципліни пов'язане з вивченням особливостей використання іноземної мови.

Відповідно до мети необхідно **знати**:

- ✓ фонетичні норми іноземної мови;
- ✓ граматичний матеріал іноземної мови;
- ✓ лексичні одиниці, знання яких забезпечує здобувачам освіти можливість вести бесіду;
- ✓ мовленнєвий етикет спілкування, мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження;
- ✓ лексико-граматичний мінімум забезпечення та мовно-комунікативного рівня проведення презентацій.

Вміти:

- ✓ правильно будувати речення згідно з основними правилами та положеннями граматики; читати, перекладати та ставити питання до прочитаних текстів, передбачених програмою курсу;
- ✓ правильно вміти писати іншомовні слова та вживати сталі фрази звертання у діалогічному мовленні.
- ✓ висловлювати думку відповідно до правил німецької граматики щодо побудови речень;
- ✓ використовувати теоретичні знання в усному мовленні;
- ✓ аналізувати та перекладати різні типи речень;
- ✓ сприймати мовлення іншої особи як при безпосередньому спілкуванні, так і в запису;

-
- ✓ розуміти тексти загальноосвітнього та професійно орієнтованого характеру та мовлення нормального темпу з голосу викладача чи у звукозапису;
 - ✓ сприймати та розуміти монологічні та діалогічні висловлювання носіїв мови в межах соціально-побутової, сімейної, соціально-культурної тематики в середньому темпі мовлення;
 - ✓ читати з визначеною кількістю невідомих слів із використанням словника;
 - ✓ користуватися електронними іншомовними джерелами;
 - ✓ володіти пошуком інформації у мережі Інтернет за методом ключових слів.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Вивчення навчальної дисципліни «Друга іноземна мова» здійснюється після засвоєння здобувачами знань із навчальних дисциплін «Іноземна мова професійного спрямування», «Культурні та духовно-релігійні традиції». Це дає можливість більш підготовлено досліджувати основні категорії і зміст іноземної мови.

Форми проведення занять: *практичні заняття.*

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «*Друга іноземна мова (німецька)*» передбачений **підсумковий контроль у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 3

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Алфавіт. Фонетичні норми. Правила читання. Вітання та прощання.	8
2	Особливості лексичного наповнення німецької мови. Знайомство.	10
3	Займенники в німецькій мові. Країни.	6
4	Особливості побудови діалогу в німецькій мові. Структура питальних речень. Мови. Якою мовою Ви володієте?	6
5	Побудова простих речень в німецькій мові. Представлення себе. Візитівка.	8
6	Побудова словосполучень в німецькій мові. Моя адреса.	12
7	Дієслова haben та sein в німецькій мові. Числа.	6
8	Присвійні займенники. Моя родина.	8
9	Артикль в німецькій мові. Німецькомовні країни.	8
10	Заперечне речення в німецькій мові. Їжа та напої.	8
11	Множина іменників. Купляємо продукти. Список продуктів.	10
12	Злічувальні та незлічувальні іменники в німецькій мові. Ціна та грошові одиниці.	6
13	Морфологічні особливості німецької мови. Моя улюблена страва.	10
14	Побудова тексту в німецькій мові. Складання рецептів.	6
15	Найвідоміші страви німецькомовних країн.	8
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Кривуля В. О. Німецька мова як друга іноземна. Навчальний посібник: практикум. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. 71 с.
2. Черниш Л. Довідник з граматики німецької мови: навчальний посібник. Das Nachschlagewerk in Grammatik der Deutschen Sprache: Das Lehrwerk. Львів, 2011.
3. Akademie Deutsch. Deutsch als Fremdsprache. Intensivlehrwerk. Band 4. Hueber Verlag. München. 2021. S. 184.
4. Akademie Deutsch. Deutsch als Fremdsprache. Zusatzmaterial. Band 4. Hueber Verlag. München. 2021. S. 168.
5. Niebisch D., Pude A., Specht Fr. Schritte international neu A 1.1. Deutsch als Fremdsprache. Kursbuch und Arbeitsbuch. Hueber Verlag, 2017. 93 s.

Додаткова:

1. Нежива О. М. Використання соціальних мереж в освітньому середовищі (на прикладі вивчення іноземної мови). Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). № 3 (2023): С. 50-57.
2. Нежива О. М. Мовна економія в німецькій мові на прикладах складних і скорочених слів // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. наук. фак. вид. Київ: Національний авіаційний університет, 2020. № 41. С. 25-31. <http://dx.doi.org/10.18372/2520-6818.41.14583>.
3. Нежива, О. М., & Крашеніннікова, Т. В. (2024). Технологія скаффолдингу в процесі оволодінні іноземною мовою здобувачами вищої освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (213), 210-214. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-210-214>.
4. Muller M., Rusch P., Scherling T., Wertenschlag L., Graffmann H., Schmitz H. Optimal A1, 2: Lehrwerk/Arbeitsbuch für Deutsch als Fremdsprache: Lehrbuch. Langenscheidt, 2013. 128 S.
5. Niebisch D., Penning-Hiemstar S., Specht F., Bovermann M. Schritte international. Kurs-und Arbeitsbuch. Ismaning, 2016. 184 S.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Друга іноземна мова» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Під час занять з Другої іноземної мови (німецька) задіяні цифрові інструменти такі як: wordwall, map.kits та toytheater.com для покращеного засвоєння матеріалу. Крім цього, у ході занять використовувались різні інтерактивні методи навчання для розвитку навичок мовлення, аудіювання, читання та письма. Такі заняття сприяють підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови та розвитку комунікативних навичок, що є важливими у сучасному світі.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Алфавіт німецької мови.
2. Орфоепічні норми німецької мови.
3. Орфографічні норми німецької мови.
4. Особливості лексичного наповнення німецької мови.
5. Артиклі в німецькій мові.
6. Дієслова haben та sein.
7. Теперішній час дієслова.
8. Слабкі дієслова у теперішньому часі.
9. Сильні дієслова у теперішньому часі.
10. Заперечна форма у німецькій мові.
11. Спеціальні питальні речення в німецькій мові.
12. Стверджувальна форма дієслова в теперішньому часі.
13. Заперечна форма дієслова в теперішньому часі.
14. Питальна форма дієслова в теперішньому часі.
15. Система займенників та їх види в німецькій мові.
16. Чисельник в німецькій мові.
17. Відмінювання іменників в множині.
18. Порівняльна форма теперішнього часу дієслова в німецькій мові.
19. Особові і безособові дієслова.
20. Часові форми дієслів в німецькій мові.
21. Іменник в німецькій мові.
22. Діалог у німецькій мові: особливості побудови.
23. Структура питальних речень в німецькій мові.

-
24. Вітання та прощання: лексичне наповнення.
 25. Країни: лексичне наповнення.
 26. Побудова простих речень у німецькій мові.
 27. Німецькомовні країни: лексичне наповнення.
 28. Словотвірні процеси в німецькій мові.
 29. Моя родина: лексичне наповнення.
 30. Моя біографія: лексичне наповнення.
 31. Побудова словосполучень в німецькій мові.
 32. Мови. Якою мовою Ви володієте?: лексичне наповнення.
 33. Представлення себе. Візитівка: лексичне наповнення.
 34. Їжа та напої: лексичне наповнення.
 35. Складносурядні речення в німецькій мові.
 36. Ціна та грошові одиниці: лексичне наповнення.
 37. Моя улюблена страва: лексичне наповнення.
 38. Покупки: лексичне наповнення.
 39. Супермаркет: лексичне наповнення.
 40. Супідрядний зв'язок у реченнях німецької мови.
 41. Складання рецептів: лексичне наповнення.
 42. Найвідоміші страви німецькомовних країн: лексичне наповнення.

Політична соціологія

Освітній компонент *«Політична соціологія»* органічно доповнює нормативні освітні компоненти циклу загальної підготовки першого (бакалаврського) рівня вищої освіти у Дніпровському гуманітарному університеті та сприяє формуванню у здобувачів наукового світогляду й підвищенню рівня загальної ерудиції.

Мета вивчення дисципліни передбачає формування у студентів уміння використовувати знання зі сфери політичної соціології, що поділені на три рівні: методологічні основи політичної соціології; проблемна парадигма політичної соціології; прикладний інструментарій політичної соціології і його застосування для аналізу емпіричного матеріалу.

Завданнями вивчення освітнього компоненту *«Політична соціологія»* є:

- ✓ *ознайомити здобувачів із теорією та методологією політичної соціології;*
- ✓ *проаналізувати основні етапи становлення політичної соціології;*
- ✓ *охарактеризувати основні поняття та категорії політичної соціології;*
- ✓ *ознайомити із сучасними концепціями у політичній соціології;*
- ✓ *показати сутність суспільства і держави з політосоціологічної точки зору, пояснити особливості екстраполяції соціальної нерівності на політичний простір та роль політичної культури;*
- ✓ *охарактеризувати особливості виникнення, формування і функціонування у політиці еліти і маси як соціальних суб'єктів.*

Форми проведення занять: *лекції, семінарські заняття, практичні заняття.*

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту *«Політична соціологія»* передбачений **підсумковий контроль у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 3

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Вступ. Політична соціологія як наука: предмет і методи.	15
2	Соціальна стратифікація політичного простору.	15
3	Нації як суб'єкти політики.	15
4	Соціологічний аналіз політичних еліт, політичних партій та політичних рухів.	15
5	Соціологічне вивчення політичної та електоральної поведінки.	15
6	Політична комунікація. Маніпулятивні стратегії в політичному полі.	15
7	Політична стабільність. Поняття про політичне партнерство.	15
8	Соціально-політичні конфлікти. Проблеми політичної поведінки.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Динаміка довіри соціальним інституціям у 2021–2023 роках. Київський міжнародний інститут соціології: соціологічні та маркетингові дослідження

(18.12.2023) URL: <https://www.kiis.com.ua/?lang=ukr&cat=reports&id=1335&page=1>

2. Оцінка громадянами ситуації в країні та дій влади, довіра до соціальних інститутів (лютий – березень 2023 р.). Разумков центр. 15.03.2023. URL: <https://razumkov.org.ua/napriamky/sotsiologichni-doslidzhennia/otsinka-gromadianamy-sytuatsii-v-kraini-ta-dii-vlady-dovira-do-sotsialnykh-instytutiv-liutyi-berezen-2023r>

3. Требін М. П. Соціально-політичні студії : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2022. 544 с.

4. Чудовська І. Соціологія масових комунікацій: навч. посіб. Київ : 2021. 235 с.

Додаткова:

1. Дмитрієв В. В. Політична ідентичність в умовах суспільних трансформацій. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/f111436e-c7a2-44f1-be5a-7620b010b9c8/content>

2. Наумкіна С. М., Попазогло В. С. Визначення неформальних інститутів політики з позицій неоінституціоналізму. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. URL: <https://scispace.com/pdf/designation-of-informal-institutions-of-politics-from-the-2zv37u4m.pdf>

3. Полторак В. А., Зоська Я. В., Стадник А. Г. Політична ефективність особистості як показник специфіки її політичної участі та політичної поведінки: соціологічний аспект. *Держава та регіони. Серія: Соціальні комунікації*. 2022. №4 (44). С. 140–148.

4. Точицький М.С. Політична культура суспільства в умовах «гібридного» політичного режиму: структура та функції. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. 2023. Вип. 29. С. 21–29.

5. Цурканова І. О., Радкевич Т. О. Політична культура і культура політики: порівняльний аналіз сучасного стану суспільства в Україні. *Регіональні студії*. 2024. № 36. С. 7–13.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Політична соціологія» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Студентам рекомендується дотримуватись правил відвідування занять та поведінки на них. Важливо відвідувати лекції, де висвітлюється систематизований навчальний матеріал, демонструються презентації, акцентується увага на основних питаннях визначених тем. Без прослуховування лекційного матеріалу студенту буде складно підготуватися до семінарського заняття, виконати МКР та інші завдання. Відпрацювати пропущені лекції не потрібно.

Студентам рекомендується відвідувати семінари та практичні заняття, бо остаточний рейтинговий бал значною мірою залежить саме від результатів роботи на них. Активна участь студента на семінарських заняттях і практичних заняттях є обов'язковою: рейтинг студента значною мірою формуватиметься за результатами його роботи на семінарських заняттях і практичних заняттях. Відсутність на семінарських заняттях і практичних заняттях або непідготовленість до них призводять до зниження підсумкових балів з навчальної дисципліни.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Політична соціологія», студенти:

1) на лекціях:

- ✓ виконують періодичні експрес-контролі залишкових знань із розділів навчальної дисципліни, що можуть включати в себе виконання або трьох творчих завдань із дискусійних питань, або експрес-тестових завдань (протягом 5–10 хв.);
- ✓ беруть участь у дискусіях.

2) на семінарських заняттях і практичних заняттях:

- ✓ готують доповіді на основі вивчення джерел та літератури з обов'язковим посиланням на них. Доповіді бажано супроводжувати власноруч підготовленими презентаціями;
- ✓ беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу, роблять власний аналіз та узагальнення наукової інформації;

✓ *обґрунтовують сформульовані висновки та власну позицію.*

Опрацьовуючи матеріал навчальної дисципліни «Політична соціологія» студенти на лекціях уважно слухають лектора та за потреби записують важливу інформацію, періодично виконують експрес-контролі в письмовій формі (протягом 5–10 хв.). Допускається діалог між студентами і викладачем.

На семінарських і практичних заняттях студенти роблять усні доповіді, демонструють презентації, висловлюють власну думку з питань теми, беруть участь у дискусіях. Під час пошуку інформації в мережі Інтернет рекомендується використовувати надійні й перевірені джерела. Робота студента передбачає участь у інтерактивних формах організації навчального заняття (надання відповідей на запитання, які поставили викладач або студенти).

Очікується, що кожен студент має бути готовим по всім питанням плану семінару, доповнюватиме доповіді інших студентів та висловлюватиме власну думку під час тематичних обговорень. Студентам дозволяється користуватися власними письмовими нотатками й конспектами. Допускається використання ноутбуків, планшетів, телефонів для реалізації навчальних цілей. При цьому варто намагатися висловлювати думку самостійно, а не читати чужі тексти.

Викладач критично аналізує виголошені доповіді, коментує допущені помилки, модерує дискусії між студентами.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи та оприлюднення її результатів на різних наукових заходах.

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах з тематики навчальної дисципліни оцінюються максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначаються з темою тез, доступними джерелами та літературою. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу допускається навчання в режимі он-лайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти як Zoom, системи управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Предмет політичної соціології.
2. Зміст політичної соціології, соціології політики, політології, політичної науки.
3. Сучасні соціологічні дослідження політики.
4. Вплив соціологічних досліджень політики на політичні процеси.
5. Феномени соціальної нерівності та стратифікації.
6. Основні стратифікаційні теорії та їх критерії.
7. М. Вебер про компоненти нерівності та стратифікаційні структури.
8. Структурування соціального простору: дві протилежні теоретичні позиції – субстанційна та реляційна.
9. Виникнення автономного простору політики.
10. Поняття нації та етносу: сенс і відмінність понять.
11. Вісь нації – етноси – націоналізм – національні держави.
12. Теоретико-методологічні підходи щодо розуміння етнічності, які впливають на уявлення про націю і націоналізм: примордиалізм та конструктивізм (інструменталізм).
13. Сучасні теорії націоналізму.
14. Форми націоналізму.
15. Проблеми національної політики.
16. Стратегії національного будівництва.
17. Основні підходи до аналізу політичних еліт.
18. Критерії виділення політичної еліти.
19. Характеристика елітних взаємодій.
20. Поняття елітної конфігурації (сукупності стійких зразків відносин між елітою).
21. Горизонтальний та вертиткальний вимір диференціації еліти.
22. «Циркуляція», «рекрутування», «екскорпорація» як елітарні зміни у складі еліти.
23. Тенденції розвитку сучасних політичних партій.
24. Типологія політичних партій.
25. Соціальні рухи та їх типи.
26. Політична участь як особлива сфера політичної діяльності людини.

-
27. Компетентність або некомпетентність учасників політичного процесу.
 28. Сутність та основні підходи політичної та електоральної поведінки.
 29. Основні типи політичної поведінки та їх детермінанти.
 30. Форми прояву електоральної поведінки.
 31. Основні підходи та моделі політичної комунікації (Ж.-М. Коттре, К. Сайнне).
 32. Форми, функції та рівні політичної комунікації.
 33. Основні способи (канали) політичної комунікації.
 34. Характер та ознаки масової комунікації.
 35. Політичний імідж.
 36. Поняття, мета, класифікація політичного маніпулювання.
 37. Маніпуляція як стратегія «політичного» виживання в медійному дискурсі.
 38. Політична стабільність як функціонування політичної системи, її характерні особливості.
 39. Мінімальна і демократична стабільність.
 40. Абсолютна (повна) статична, динамічна, стагнаційна, консолідаційна, внутрішня та зовнішня політична стабільність.
 41. Визначення конфлікту. Закони та категорії конфліктології.
 42. Історія конфліктології та сучасні теорії конфлікту.
 43. Види та типи конфлікту.
 44. Поняття соціального політичного напруження, засоби його вимірювання.
 45. Характерні ознаки політичного конфлікту, його складові та стадії.
 46. Методи вирішення політичного конфлікту.
 47. Соціальні технології управління соціально-політичними конфліктами.
 48. Дисфункціональні наслідки політичного конфлікту: соціологічний вимір.
 49. Специфіка прояву та розв'язання конфлікту в тоталітарній та демократичній системах.

Гендерна рівність і недискримінація

Метою вивчення освітнього компоненту «Гендерна рівність і недискримінація» є формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння принципів гендерної рівності, недискримінації та прав людини, здатності аналізувати сучасні суспільні процеси крізь призму рівності прав і можливостей, застосовувати норми національного та міжнародного законодавства у сфері запобігання дискримінації, а також формування навичок недискримінаційної та гендерно чутливої поведінки у професійній діяльності та суспільному житті.

У результаті вивчення освітнього компоненту «Гендерна рівність і недискримінація» здобувачі вищої освіти повинні **знати**:

- ✓ *основні поняття та категорії у сфері гендерної рівності та недискримінації;*
- ✓ *міжнародні стандарти забезпечення гендерної рівності та захисту прав людини;*
- ✓ *положення національного законодавства України у сфері гендерної рівності та протидії дискримінації;*
- ✓ *види та форми дискримінації, механізми її виявлення та попередження;*
- ✓ *особливості впливу гендерних стереотипів на суспільні відносини та професійну діяльність;*
- ✓ *основні механізми захисту прав людини у випадках дискримінації;*
- ✓ *сучасні підходи до формування гендерно чутливого та інклюзивного середовища;*
- ✓ *особливості запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству;*
- ✓ *роль медіа, освіти та цифрового середовища у формуванні гендерних уявлень та практик.*

вміти:

- ✓ *застосовувати принципи гендерної рівності та недискримінації у професійній діяльності;*
- ✓ *аналізувати ситуації, пов'язані з можливими проявами дискримінації та порушенням принципу рівності;*
- ✓ *визначати види дискримінації та пропонувати шляхи правового й етичного реагування;*

-
- ✓ використовувати норми національного та міжнародного законодавства для захисту прав людини;
 - ✓ здійснювати критичний аналіз гендерних стереотипів у суспільстві, медіа та професійному середовищі;
 - ✓ комунікувати з дотриманням принципів толерантності, рівності та поваги до прав людини;
 - ✓ формувати недискримінаційне та інклюзивне середовище у професійній діяльності;
 - ✓ застосовувати навички гендерно чутливого підходу під час вирішення професійних та соціальних ситуацій.

Передумовою для вивчення освітнього компоненту «Гендерна рівність і недискримінація» є здобуття загальних знань з соціології, правознавства, основ психології, культури міжособистісної взаємодії та етики професійного спілкування.

Форми проведення занять: лекції, семінарські, практичні заняття.

Методи навчання: лекція, пояснення, бесіда, дискусія, дебати, демонстрація, вирішення практичних завдань, аналіз ситуацій, мозковий штурм, тестування, квіз, «true or false», самостійна та індивідуальна робота.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Гендерна рівність і недискримінація» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 2 Семестр 3

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Гендерна рівність і недискримінація як складові прав людини	15
2	Гендерні підходи, фемінізм та еволюція прав жінок	15
3	Міжнародні стандарти та національне законодавство у сфері гендерної рівності та недискримінації	15
4	Гендерні стереотипи та їх вплив на суспільні відносини	15
5	Дискримінація та механізми її протидії	15
6	Гендерна рівність у медіа, освіті та цифровому просторі	15
7	Гендерна рівність у професійній діяльності та сфері праці	15
8	Гендерно зумовлене насильство та правові механізми протидії	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Аніщук Н.В. Основи гендерного права України: підруч. для студ. вищих навч. закладів / Н.В.Аніщук. М-во освіти і науки, молоді і спорту України. Нац. у-т «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2020. 207 с.
2. Гендерна рівність і розвиток: погляд у контексті європейської стратегії України / Центр О. Разумкова. Київ : Заповіт, 2016. 244 с
3. Забезпечення гендерної рівності: проблеми теорії та практики : навч. посіб. / за ред. Н. Камінської. Київ, 2018. 285 с.

4. Гендерно орієнтоване врядування: практ. посіб. / Іваніна Т., Кисельова О., Колодій М. Київ: Видавничо-поліграфічна компанія «Юстон», 2021. 116 с.

5. Правове забезпечення гендерної рівності: навчальний посібник / І. П. Андрусяк. Львів : Галицька видавнича спілка, 2023. 176 с. ISBN 978-617-8092-10-8

Додаткова:

1. Гендерні медійні практики: навч. посіб. із гендерної рівності та недискримінації для студентів вищих навчальних закладів / Колектив авторів. Київ, 2014. 206 с.

2. Звіт: Результати соціологічного дослідження. Знання, ставлення та практики щодо гендерної рівності та гендерно зумовленого насильства в Полтавській, Дніпропетровській та Донецькій областях. Київ, 2024. 130 с.

3. Марценюк Т. Гендер для всіх. Виклик стереотипам. Київ: Основи, 2017. 256 с.

4. Уварова О. О. Права жінок та гендерна рівність: Навчальний посібник. Київ: «ФОРМ» Голембовська О. О., 2018. 204с.

5. Федоренко Я.А. Основи гендерної безпеки і трудової діяльності: курс лекцій. Черкаси: ЧІПБ ім. Героїв Чорнобиля НУЦЗ України, 2022. 112с.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Освітня діяльність здобувача у закладі вищої освіти – це одна зі сторін цілісного професійного та особистісного формування людини, звісно, як цілеспрямований, регламентований планами та програмами, керований процес засвоєння знань, умінь і навичок, розвитку і становлення особистості здобувача. У процесі освітньої діяльності здобувач виступає як її суб'єкт, тобто є носієм предметно-практичної активності та пізнання.

Педагогічна взаємодія в системі «викладач – здобувач» є системою взаємних впливів суб'єктів, включених у спільну діяльність на основі загальних цілей професійної освіти. Ця взаємодія впливає на формування системи цінностей майбутнього фахівця, таких як особистість, істина, освіта, професія та інші. Взаємодія

між викладачем і студентом розглядається як безперервний діалог, в процесі якого вони спостерігають, осмислюють наміри один одного і реагують на них.

Вивчення змісту ОК «Забезпечення гендерної рівності» на 2 курсі передбачається за денною та заочною формами навчання на першому бакалаврському рівні.

Денна форма навчання передбачає систематичне відвідування лекційних та семінарських занять, виконання самостійної та індивідуальної роботи відповідно до вимог Робочої програми навчальної дисципліни (далі – РПНД). Здобувач зобов'язаний використовувати необхідні матеріали (зошит, підручник тощо) з метою фіксування прослуханого матеріалу та для виконання завдань.

Здобувач зобов'язаний:

✓ виконувати завдання, які пропонує викладач. Форма виконання завдань залежить від тематичного змісту заняття;

✓ відпрацювати пропущені заняття відповідно до графіка проведення консультацій викладачем, дотримуючись тематичного змісту занять затверджених РПНД;

✓ у ході освітнього процесу відповідально ставитися до навчання, бути активним, виявляти ініціативу, з повагою відноситися до викладача та одногрупників, виконувати завдання, поставлені перед ним викладачем на семінарських та лекційних заняттях;

✓ з'являтися на заняття своєчасно, привітатися з одногрупниками та викладачем. У разі запізнення спокійно заходити до аудиторії та не звертати увагу на себе. Здобувач має право відпрацювати пропущений матеріал згідно з графіком консультацій викладача. Забороняється відволікати одногрупників та викладача, самовільно залишати аудиторію. Забороняється прослуховування та перегляд аудіо- та відеоконтенту, не пов'язаного з темою заняття, а також ведення телефонних розмов в аудиторії під час освітнього процесу.

Поточний контроль здійснюється під час:

- аудиторної роботи за допомогою опитування (в т.ч. участь у діалозі, бесіди, дискусії), тестування, виконання письмових завдань;

- самостійної та індивідуальної роботи ведення конспекту або схематичне подання матеріалу, написання есе, складання тестових завдань, проходження онлайн-курсів, відвідування воркшопів, тренінгів, конференцій, семінарів, форумів з тематики ОК. У разі проходження здобувачем вищої освіти онлайн-курсів або участі в інших формах неформальної освіти за тематикою, що відповідає змісту освітнього компоненту, можливе зарахування результатів навчання (повне або

часткове) за умови надання відповідних підтверджуючих документів (сертифікатів, свідоцтв тощо), оформлених згідно з вимогами чинного законодавства у сфері освіти.

Підсумковий контроль – залік.

Критерії оцінювання кожного виду аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи, а також наукової діяльності здобувачів визначено **Стандарт організації та критеріїв оцінювання освітньої роботи здобувачів вищої**

освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою права, затвердженим на засіданні кафедри права (протокол №15 від 25.08.2021 року). Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 081 Право» або за посиланням:

<https://surl.li/aeooym> або за QR-кодом.

Здобувач має відпрацювати пропущені семінарські заняття, надавши викладачеві виконані завдання, які на даних заняттях надавав викладач. Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Здобувач має право оскаржити результати підсумкового контролю шляхом подання апеляції відповідно до п. 9.5 Положення про організацію освітнього процесу (<https://dgu.edu.ua/osvitnia-diyalnist/norm-doc/>).

Освітній процес забезпечується за допомогою системи управління дистанційним навчанням як Moodle. У випадку ускладнення безпекової ситуації або запровадження обмежень, пов'язаних із воєнним станом, освітній процес може проводитись у дистанційному форматі з використанням інструментів онлайн-комунікації (зокрема Zoom).

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу, враховується необхідність дотримання принципів політики доброчесності. **Дотримання академічної доброчесності передбачає:** самостійне виконання

навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

У випадку встановлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 ст. 42 ЗУ «Про освіту».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Поняття гендеру та його відмінність від біологічної статі.
2. Поняття гендерної рівності.
3. Принцип рівності як складова прав людини.
4. Поняття дискримінації та її основні ознаки.
5. Форми дискримінації.
6. Пряма дискримінація: поняття та приклади.
7. Непряма дискримінація: поняття та приклади.
8. Утиск як форма дискримінації.
9. Підбурювання до дискримінації.
10. Пособництво у дискримінації.
11. Множинна дискримінація: поняття та особливості.
12. Гендерна ідентичність та її правове значення.
13. Гендерні ролі у суспільстві.
14. Гендерні стереотипи та їх вплив на суспільні відносини.
15. Поняття сексизму та його прояви.
16. Гендерна соціалізація особистості.
17. Історичний розвиток ідей гендерної рівності.
18. Жіночий рух та його вплив на розвиток прав людини.
19. Основні хвилі фемінізму.
20. Сучасні гендерні підходи та концепції.
21. Міжнародні стандарти у сфері гендерної рівності.
22. Конвенція ООН про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок (CEDAW).
23. Основні положення Загальної декларації прав людини щодо рівності.
24. Заборона дискримінації у Європейській конвенції з прав людини.

-
25. Практика Європейського суду з прав людини у справах щодо дискримінації.
 26. Міжнародні механізми захисту прав людини.
 27. Національне законодавство України у сфері гендерної рівності.
 28. Конституційний принцип рівності в Україні.
 29. Повноваження Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
 30. Державна гендерна політика України.
 31. Гендерно-правова експертиза нормативно-правових актів.
 32. Поняття інклюзивного середовища.
 33. Гендерно чутливий підхід у професійній діяльності.
 34. Гендерна рівність у сфері освіти.
 35. Гендерна рівність у сфері праці.
 36. Професійна сегрегація за ознакою статі.
 37. Поняття «скляної стелі».
 38. Заборона дискримінації у трудових відносинах.
 39. Баланс між професійним та особистим життям.
 40. Гендерна рівність у сфері управління та лідерства.
 41. Гендерна рівність у секторі безпеки та оборони.
 42. Гендерні аспекти професійної етики.
 43. Гендерна рівність у сфері надання послуг.
 44. Недискримінаційний підхід у сфері обслуговування.
 45. Права споживачів та принцип недискримінації.
 46. Гендерні аспекти діяльності психолога.
 47. Етичні стандарти у роботі з клієнтами.
 48. Гендерні аспекти комунікації.
 49. Толерантність як принцип професійної діяльності.
 50. Мова ворожнечі та її ознаки.
 51. Булінг та кібербулінг.
 52. Гендерно зумовлене насильство: поняття та ознаки.
 53. Форми гендерно зумовленого насильства.
 54. Домашнє насильство та його види.
 55. Сексуальні домагання як форма дискримінації.
 56. Правові механізми протидії домашньому насильству.
 57. Захист постраждалих від насильства.
 58. Повноваження державних органів у сфері протидії насильству.
 59. Профілактика гендерно зумовленого насильства.
 60. Гендерна рівність у медіа.
 61. Сексизм у медіа та рекламі.
 62. Гендерні стереотипи у цифровому просторі.
 63. Цифрова дискримінація та її прояви.
 64. Соціальні мережі та формування гендерних уявлень.

-
65. Академічне середовище та принцип недискримінації.
 66. Гендерна чутливість освітнього процесу.
 67. Роль суду у забезпеченні принципу недискримінації.
 68. Особливості доказування дискримінації.
 69. Компенсація моральної шкоди у справах про дискримінацію.
 70. Гендерний підхід у правозастосуванні.
 71. Гендерно чутлива комунікація.
 72. Поняття інклюзії та різноманіття.
 73. Соціальна справедливість та рівність можливостей.
 74. Гендерні аспекти сучасних суспільних процесів.
 75. Вплив гендерних стереотипів на професійний вибір.
 76. Роль освіти у формуванні культури рівності.
 77. Роль громадянського суспільства у забезпеченні гендерної рівності.
 78. Волонтерські та громадські ініціативи у сфері прав людини.
 79. Гендерна рівність як складова демократичного суспільства.
 80. Європейські підходи до забезпечення рівності та недискримінації.
 81. Актуальні виклики у сфері забезпечення гендерної рівності в Україні.
 82. Перспективи розвитку законодавства України у сфері гендерної рівності та недискримінації.
 83. Значення гендерної рівності та недискримінації для професійної діяльності та суспільного розвитку.

Ділова комунікація та етика бізнесу

Метою вивчення навчальної дисципліни «Ділова комунікація та етика бізнесу» є комплексний аналіз культури й стилістики сучасної української літературної мови в контексті використання їх у професійній діяльності. Навчальна дисципліна покликана допомогти здобувачам вищої освіти правильно вживати мовні засоби, застерегти від найбільш поширених помилок при побудові текстів ділових перемовин, навчити оцінювати мовні варіанти й знаходити найдоцільніші лексико-граматичні засоби для кожної конкретної мовленнєвої ситуації (агресивної та неагресивної), а також удосконалити й остаточно сформувати навички професійного спілкування.

Результати вивчення навчальної дисципліни «Ділова комунікація та етика бізнесу». Згідно з вимогами робочої програми Здобувачі повинні **знати**:

- ✓ визначені навчальною дисципліною основні лінгвістичні поняття та терміни;
- ✓ закономірність використання мови в професійній діяльності;
- ✓ особливості й різновиди мовленнєвої діяльності фахівця;
- ✓ сучасний етикет професійного спілкування;
- ✓ жанри усного мовлення, їх специфіку та вимоги до них на структурному й мовному рівнях;
- ✓ найважливішу навчально-довідкову літературу з Ділової комунікації та етики бізнесу;
- ✓ основи професійної комунікації в писемній та усній формах;
- ✓ ідентифікувальні ознаки мовлення, що мають важливе значення при визначенні складних ситуацій у спілкуванні;
- ✓ активні й продуктивні способи сучасного професійного термінотворення;

вміти:

- ✓ вільно володіти нормами сучасної української літературної мови й використовувати свої знання у практичній професійній діяльності;

-
- ✓ згідно з правилами вимовляти, писати, використовувати ділову й термінологічну лексику за фахом;
 - ✓ виконувати завдання на матеріалі ділової мови і фахової літератури;
 - ✓ володіти технікою вибору слова в ході професійної діяльності;
 - ✓ самостійно працювати над удосконаленням культури мови/мовлення;
 - ✓ вмотивовано подати логіко-лінгвальну характеристику термінів фахового тексту;
 - ✓ застосовувати здобуті під час вивчення дисципліни знання у нестандартних професійних ситуаціях;
 - ✓ культивувати український та міжнародний мовний та мовленнєвий етикет.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни: Предмет та зміст навчальної дисципліни «Ділова комунікація та етика бізнесу» тісно пов'язаний з такими дисциплінами, як: «Культурні та релігійні традиції країн світу», «Українська мова професійного спрямування», «Етика та естетика», «Міжкультурна комунікація в інтернет-просторі».

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Ділова комунікація та етика бізнесу» передбачений **підсумковий контроль у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 4

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Ділова комунікація як засіб забезпечення цілісності і функціонування організації.	15
2	Типологія ділових комунікацій.	15
3	Ділові зустрічі та переговори.	15
4	Види ділових прийомів.	15
5	Мовленнєвий імідж ділової людини. Сутність і природа невдач у професійному спілкуванні.	15
6	Конфлікти і маніпуляції в діловій комунікації. Типологія конфліктів в організації.	15
7	Ділова атрибутика. Невербальні засоби та етика ділових відносин.	15
8	Ділові комунікації за допомогою письмових текстів.	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Бралатан В., Гуцаленко Л., Здирко Н. Професійна етика. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 252 с.

2. Ділове спілкування та культура мовлення / М. Пентилюк, І. Маруніч, І. Гайдаєнко. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 224 с.

3. Ділові комунікації та етикет [Електронний ресурс] : наук.-допом. бібліогр. покажч. / Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, Бібліотека ; уклад. Л. Дейнека. – Електрон. текст. дані. Луцьк, 2023. 202 назви.

4. Етика ділового спілкування / Т.Б. Гриценко, С.П. Гриценко, Т.Д. Іщенко, Т.Ф. Мельничук, Н.В. Чуприк, Л.П. Анохіна. Київ: Центр навчальної літератури, 2021. 344 с.

5. Шавкун І. Г., Дибчинська Я. С. Основи ділової комунікації: навчальний посібник для здобувачів ступеня вищої освіти бакалавра спеціальності «Менеджмент» освітньо-професійних програм «Менеджмент міжнародного бізнесу», «Менеджмент організацій і адміністрування». Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2025. 159 с.

Додаткова:

1. Діловий етикет у міжнародному бізнесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.big-lib.com/book/40_

2. Крашеніннікова Т. Мова в етнічних середовищах. *Матеріали круглого столу «Мова. Історія. Культура»* (24 травня 2023 року, Вищий навчальний приватний заклад «Дніпровський гуманітарний університет»): збірник тез. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2023. 113 с. С.23-25.

3. Крашеніннікова Т.В. Мовна агресія: види, мовні ознаки, способи захисту. *Соціально-психологічні та правові аспекти протидії насиллю в освітніх закладах*: матер. III Всеукр. форуму (Дніпро, 10 лют. 2022 р.). Дніпро: ВНПЗ «Дніпровський гуманітарний університет». 195 с. С.91-95

4. Росс Дж. Переговори у стилі Трампа: ефективні стратегії і прийоми майстерного ведення бізнес-переговорів. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 240 с.

5. Студінська Г.Я., Студінський В.А. Психолінгвістичні фактори формування асоціативного сприйняття бренду. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2021. № 12 (247). С. 73-82.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Ділова комунікація та етика бізнесу» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки здобувачів вищої школи за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та здобувачами, управління навчальною мотивацією здобувачів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і здобувачами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів здобувачів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Самостійну та індивідуальну роботу з дисципліни складає індивідуальний проєкт або виконаний у мінігрупах. Як виняток, здобувач вищої освіти може виконати завдання, визначені програмою для подібних видів робіт.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання здобувачем **політики академічної доброчесності** під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Професійна комунікативна компетенція та її види.
2. Специфіка професійного спілкування.
3. Спілкування та комунікація. Функції спілкування.
4. Спілкування як діяльність.
5. Основні закони спілкування.
6. Вербальні компоненти і засоби спілкування.
7. Невербальні компоненти і засоби спілкування.
8. Ситуативний контекст спілкування.
9. Типологія невдач у спілкуванні: причини та механізми.
10. Мовні невдачі.
11. Точність висловлювання як результат уживання слова у відповідності до його мовного значення.
12. Доречне використання синонімів, омонімів, паронімів, антонімів як основа культури професійного мовлення.
13. Вплив національно-культурних чинників на процес спілкування.
14. Національно-культурна специфіка мовленнєвого етикету.
15. Мовленнєві табу українців та представників інших країн.
16. Специфіка професійного діалогічного мовлення.
17. Ділова бесіда як різновид професійного діалогічного мовлення.
18. Суперечка як основа професійного дискусивно-полемічного мовлення.
19. Специфіка професійного монологічного мовлення.
20. Промова як різновид професійного монологічного мовлення.
21. Сильова, контекстуальна, ситуативна доречність мовлення.
22. Основні принципи та правила ефективності усного професійного мовлення.
23. Культура слухання і говоріння під час виступу.
24. Білінгвізм в аспекті соціально-мовної взаємодії.
25. Соціальний аспект культури мовлення.
26. Гендерний аспект культуромовної поведінки.

-
27. Особистісний аспект культуромовної діяльності.
 28. Механізми взаєморозуміння у спілкуванні.
 29. Мовленнєвий етикет різних регіонів України.
 30. Культура спілкування і культура мовлення.
 31. Мовний етикет і мовна етикетна поведінка.
 32. Культура мови й ефективність професійного спілкування.
 33. Жанри усного професійного мовлення, їх специфіка.
 34. Проблема суржиків в усному мовленні та його вплив на ефективність комунікації.
 35. Етикетні формули ввічливості в усному професійному мовленні.
 36. Мова як вияв особливостей менталітету нації.
 37. Рід та особливості вживання назв осіб за професією, посадою, званням.
 38. Особливості невербального передавання інформації в процесі міжкультурної комунікації.
 39. Кличний відмінок іменників. Звертання, що складаються з кількох лексем.
 40. Види ділових прийомів.
 41. Мова і мовлення в житті та професійній діяльності людини.
 42. Організація ділової та міжкультурної комунікації.
 43. Предмет та завдання дисципліни «Ділові комунікації та етика бізнесу».
 44. Мовленнєвий імідж ділової людини.
 45. Сутність і природа невдач у професійному спілкуванні.
 46. Ділова атрибутика.
 47. Невербальні засоби та етикет ділових відносин.
 48. Ділові зустрічі та переговори: основи правильної побудови.
 49. Організація ділових прийомів.
 50. Ділові комунікації за допомогою письмових текстів.
 51. Типологія ділових комунікацій.
 52. Конфлікти і маніпуляції в діловій комунікації.
 53. Типологія конфліктів в організації.

Друга іноземна мова (німецька)

Метою освітнього компоненту «Друга іноземна мова» є формування у здобувачів вищої освіти професійних мовних компетенцій, що сприятиме їх ефективному функціонуванню в культурному розмаїтті навчального та професійного середовища.

Вивчення цього освітнього компоненту має дві основні мети: загальноосвітню, і практичну.

Загальноосвітнє значення цієї дисципліни пов'язане з необхідністю підвищення загальної культури здобувачів вищої освіти – майбутніх фахівців.

Практичне значення дисципліни пов'язане з вивченням особливостей використання іноземної мови.

Відповідно до мети необхідно **знати**:

- ✓ *фонетичні норми іноземної мови;*
- ✓ *граматичний матеріал іноземної мови;*
- ✓ *лексичні одиниці, знання яких забезпечує здобувачам освіти можливість вести бесіду;*
- ✓ *мовленнєвий етикет спілкування, мовні моделі звертання, ввічливості, вибачення, погодження;*
- ✓ *лексико-граматичний мінімум забезпечення та мовно-комунікативного рівня проведення презентацій.*

Вміти:

- ✓ *правильно будувати речення згідно з основними правилами та положеннями граматики; читати, перекладати та ставити питання до прочитаних текстів, передбачених програмою курсу;*
- ✓ *правильно вміти писати іншомовні слова та вживати сталі фрази звертання у діалогічному мовленні.*
- ✓ *висловлювати думку відповідно до правил німецької граматики щодо побудови речень;*
- ✓ *використовувати теоретичні знання в усному мовленні;*
- ✓ *аналізувати та перекладати різні типи речень;*
- ✓ *сприймати мовлення іншої особи як при безпосередньому спілкуванні, так і в запису;*

-
- ✓ розуміти тексти загальноосвітнього та професійно орієнтованого характеру та мовлення нормального темпу з голосу викладача чи у звукозапису;
 - ✓ сприймати та розуміти монологічні та діалогічні висловлювання носіїв мови в межах соціально-побутової, сімейної, соціально-культурної тематики в середньому темпі мовлення;
 - ✓ читати з визначеною кількістю невідомих слів із використанням словника;
 - ✓ користуватися електронними іншомовними джерелами;
 - ✓ володіти пошуком інформації у мережі Інтернет за методом ключових слів.

Передумови для вивчення навчальної дисципліни. Вивчення навчальної дисципліни «Друга іноземна мова» здійснюється після засвоєння здобувачами знань із навчальних дисциплін «Іноземна мова професійного спрямування», «Культурні та духовно-релігійні традиції». Це дає можливість більш підготовлено досліджувати основні категорії і зміст іноземної мови.

Форми проведення занять: *практичні заняття.*

Форма підсумкового контролю успішності навчання. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Друга іноземна мова (німецька)» передбачений **підсумковий контроль у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 4

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Меблі. Опис меблів.	8
2	Будинок. Прикметники в німецькій мові	10
3	Опис будинку. Кольори.	6
4	Оголошення щодо оренди та продажу нерухомості.	6
5	Опис своєї кімнати.	8
6	Котра година? Години у німецькій мові	12
7	Розпорядок дня. Відокремлюючи приставки в німецькій мові.	6
8	Визначні місця в Німеччині.	8
9	Поїздка до Берліну. Відвідування визначних міст.	8
10	Погода. Явища погоди. Безособові речення.	10
11	Клімат і ландшафти Німеччини	10
12	Проведення вільного часу.	6
13	Моє хоббі. Модальні дієслова.	8
14	Робота і професія. Минулий час в німецькій мові.	6
15	Університет. Навчання в університеті.	8
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Кривуля В. О. Німецька мова як друга іноземна. Навчальний посібник: практикум. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2021. 71 с.
2. Черниш Л. Довідник з граматики німецької мови: навчальний посібник. Das Nachschlagewerk in Grammatik der Deutschen Sprache: Das Lehrwerk. Львів, 2011.
3. Akademie Deutsch. Deutsch als Fremdsprache. Intensivlehrwerk. Band 4. Hueber Verlag. München. 2021. S. 184.
4. Akademie Deutsch. Deutsch als Fremdsprache. Zusatzmaterial. Band 4. Hueber Verlag. München. 2021. S. 168.
5. Niebisch D., Pude A., Specht Fr. Schritte international neu A 1.1. Deutsch als Fremdsprache. Kursbuch und Arbeitsbuch. Hueber Verlag, 2017. 93 s.

Додаткова:

1. Нежива О. М. Використання соціальних мереж в освітньому середовищі (на прикладі вивчення іноземної мови). Наукові записки. Серія «Психолого-педагогічні науки» (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя). № 3 (2023): С. 50-57.
2. Нежива О. М. Мовна економія в німецькій мові на прикладах складних і скорочених слів // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. наук. фак. вид. Київ: Національний авіаційний університет, 2020. № 41. С. 25-31. <http://dx.doi.org/10.18372/2520-6818.41.14583>.
3. Нежива, О. М., & Крашеніннікова, Т. В. (2024). Технологія скаффолдингу в процесі оволодінні іноземною мовою здобувачами вищої освіти. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (213), 210-214. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-213-210-214>.
4. Muller M., Rusch P., Scherling T., Wertenschlag L., Graffmann H., Schmitz H. Optimal A1, 2: Lehrwerk/Arbeitsbuch für Deutsch als Fremdsprache: Lehrbuch. Langenscheidt, 2013. 128 S.
5. Niebisch D., Penning-Hiemstar S., Specht F., Bovermann M. Schritte international. Kurs-und Arbeitsbuch. Ismaning, 2016. 184 S.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Друга іноземна мова» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Під час занять з Другої іноземної мови (німецька) задіяні цифрові інструменти такі як: wordwall, map.kits та toytheater.com для покращеного засвоєння матеріалу. Крім цього, у ході занять використовувались різні інтерактивні методи навчання для розвитку навичок мовлення, аудіювання, читання та письма. Такі заняття сприяють підвищенню мотивації до вивчення іноземної мови та розвитку комунікативних навичок, що є важливими у сучасному світі.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю (поточна

успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

За дотримання студентом **політики академічної доброчесності** під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Морфологічні особливості побудови тексту.
2. Побудова тексту в німецькій мові.
3. Меблі. Опис меблів.
4. Будинок. Прикметники в німецькій мові
5. Опис будинку. Кольори.
6. Оголошення щодо оренди та продажу нерухомості.
7. Опис своєї кімнати.
8. Котра година? Години у німецькій мові
9. Розпорядок дня.
10. Відокремлюючи приставки в німецькій мові.
11. Визначні місця в Німеччині.
12. Поїздка до Берліну. Відвідування визначних міст.
13. Погода. Явища погоди.
14. Безособові речення.
15. Клімат і ландшафти Німеччини.
16. Проведення вільного часу.
17. Моє хоббі.
18. Модальні дієслова.
19. Робота і професія.
20. Минулий час в німецькій мові.
21. Університет. Навчання в університеті.

Основи підприємницької діяльності (англійською мовою)

Метою вивчення освітнього компоненту «Основи підприємницької діяльності» є формування компетентностей щодо розуміння концептуальних засад функціонування підприємств різних форм власності, а також набуття вмінь обґрунтування створення власного бізнесу, оволодіння практичними інструментами підвищення ефективності управління підприємством у ринкових умовах.

Освоєння теоретичного та практичного підґрунтя підприємництва є необхідною умовою розуміння принципів сучасного господарювання, що вимагає при підготовці майбутніх фахівців активного включення студентів у творчий процес, осмислення сучасних закономірностей для здійснення підприємницької діяльності, опанування наявних механізмів функціонування підприємництва та набуття навичок, які реалізуються у підприємницькій сфері.

Основними завданнями вивчення освітнього компоненту «Основи підприємницької діяльності» є:

- ✓ *формування основ наукового світогляду на підприємництво та проблеми бізнесу,*
- ✓ *засвоєння основних термінів та понять підприємництва на рівні їх відтворення і тлумачення;*
- ✓ *здобуття навичок та елементарних умінь застосовувати їх у практичній діяльності для підвищення конкурентоспроможності фахівця у підприємницькій сфері.*

Передумовами для вивчення освітнього компоненту «Основи підприємницької діяльності» є знання з дисциплін: «Економічна теорія», «Фінанси, гроші та кредит», «Правознавство».

У результаті вивчення змісту освітнього компоненту здобувач має **знати**:

- ✓ *основні поняття сучасного підприємництва: сутність, організаційні та правові засади;*
- ✓ *засади управлінської діяльності в підприємстві;*
- ✓ *суб'єкти та об'єкти підприємницької діяльності роль держави в розвитку підприємницької діяльності;*
- ✓ *сутність підприємницького середовища: внутрішнє та зовнішнє.*

Уміти:

- ✓ організувати підприємницьку діяльність;
- ✓ організувати пошук інформації у процесі вивчення бізнес - середовища та привабливості підприємницького клімату;
- ✓ формувати пакет документів і реєструвати підприємство;
- ✓ визначати ефективність бізнесу.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Основи підприємницької діяльності» передбачений підсумковий контроль у **формі заліку**.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
Курс 2 Семестр 4

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Теоретичні основи бізнесу та підприємництва	15
2	Форми організації підприємницької діяльності	15
3	Методологічні засади управління підприємницькою діяльністю	15
4	Організаційні аспекти створення нового бізнесу	15
5	Управління ресурсами в підприємницькій діяльності	15
6	Розвиток підприємницької діяльності	15

7	Вплив зовнішнього середовища на підприємницьку діяльність	15
8	Інфраструктура підприємницької діяльності	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Основи підприємницької діяльності: підручник / за редакцією д.е.н., проф. В. М. Марченко. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2022. 516 с.
2. Гонтарева І. В. Підприємництво: підручник. Харків : ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2021. 392 с.
3. Іванюта С.М, Іванюта В.Ф. Підприємництво та бізнес-культура . Навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2007. 287 с.
4. Захарчин Г.М. Основи підприємництва : Навч. посібник. Київ : Знання, 2008. 437 с.
5. Кісельов А. П. Основи бізнесу. Київ : Вища школа, 1998. 190 с.

Додаткова:

1. Економіка гостинності: понятійно-термінологічний словник/ Сазонець О.М., Тесленко Т.В., Гакова М.В., Лучанська Ю.Г., Київ.; Вид-во «Каравелла», 2024, 168 с.
2. Сазонець О. М. Управління міжнародним бізнесом: Навч. посіб. Рівне: НУВГП, 2019. 338 с.
3. Сазонець О. М., Сазонець І. Л. Міжнародний бізнес і логістика. Понятійно-термінологічний словник. Київ, Центр учбової літератури, 2021, 288 с.
4. Olga Sazonets, Andrii Salenko. Intellectualization of methods to improve the system of transport services: Monograph, LAP LAMBERT Academic Publishing, 2022, 96 p., URL: <https://www.amazon.com/-/es/Olga-Sazonets/dp/6204745840>.
5. Olga Sazonets, Nataliia Myskovets. FAO as a tool of ecosystem entrepreneurship and its implementation in Ukraine. 05011. URL: <https://www.e3s-conferences.org/articles/e3sconf/abs/2023/89/contents/contents.html> (SCOPUS)

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «*Основи підприємницької діяльності*» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально – методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документально. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє його від виконання завдань для самостійного виконання.

Оцінювання результатів навчання. Поточний контроль проводиться викладачем на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування. Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни. Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Політика доброчесності. За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Основні принципи здійснення й форми підприємницької діяльності.
2. Підприємництво як основа економічного розвитку та конкуренції в ринковому середовищі.
3. Сутність і проблеми формування сучасного підприємницького середовища.
4. Характеристика зовнішніх і внутрішніх чинників, що формують підприємницьке середовище.
5. Передумови активізації підприємництва на сучасному етапі господарювання.
6. Основні типи та відповідні сфери підприємницької діяльності.
7. Форми виробничої підприємницької діяльності.
8. Загальна типологія виробничої підприємницької діяльності.
9. Поняття і значення посередницької підприємницької діяльності.
10. Фінансове посередництво як вид підприємницької діяльності.
11. Суб'єкти підприємництва фінансового спрямування.
12. Поняття категорій «мале підприємництво», «мале підприємство».
13. Особливості малого підприємництва, його переваги й недоліки.
14. Сучасні тенденції соціально-економічного розвитку малого підприємництва в Україні.
15. Основні проблеми, що стримують розвиток і функціонування суб'єктів малого підприємництва.
16. Підприємницька ідея, її джерела та методи пошуку.
17. Процедура вибору організаційно-правової форми підприємства.
18. Сучасні вимоги до цілей підприємництва.
19. Особливості створення нових підприємств (суб'єктів підприємницької діяльності).
20. Засновницькі документи та їх обґрунтування.
21. Типова схема державної реєстрації новоствореного підприємства.

22. Загальна схема процедури реєстрації підприємницької діяльності без створення юридичної особи.

23. Обмеження підприємництва.

24. Основні види підприємницької діяльності в Україні, що потребують обов'язкового ліцензування.

25. Процедура отримання ліцензії. Термін дії ліцензії та порядок її пролонгації.

26. Припинення підприємницької діяльності.

27. Категоріально-понятійний апарат щодо інвестиційної діяльності (інвестиції, інвестори, інвестиційні проекти тощо).

28. Сутність і значення активної інвестиційної діяльності фірми.

29. Правове регулювання інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання в Україні.

30. Основні форми державного регулювання інвестиційної діяльності.

31. Поняття початкового (стартового) підприємницького капіталу.

32. Економічна й елементна структура підприємницького капіталу.

33. Основний та оборотний капітал, особливості кругообігу і відшкодування.

34. Загальний порядок формування підприємницького капіталу.

35. Класифікація інвестицій в об'єкти підприємницької діяльності.

36. Сутність і значення оцінки і прогнозування інвестиційної привабливості окремих суб'єктів підприємницької діяльності.

37. Показники фінансового аналізу для оцінювання інвестиційної привабливості фірми.

38. Загальна характеристика підприємницьких договорів (контрактів, угод) та їх класифікація за сферами діяльності.

39. Типова змістова структура договору.

40. Сутність і значення партнерських зв'язків.

41. Регулювання правовідносин юридичних та фізичних осіб у сфері підприємницької діяльності.

42. Основні напрямки співпраці партнерів: виробництво, товарообмін, торгівля, фінансові відносини.

-
43. Форми співробітництва у сфері виробництва.
 44. Форми угод у сфері торгівлі.
 45. Форми співпраці у сфері фінансових відносин.
 46. Сутність і складники підприємницького успіху.
 47. Ділові якості особистості підприємця як чинник формування підприємницького успіху.
 48. Характеристика професійної культури бізнесу та передумови її формування.
 49. Етичні норми підприємництва.
 50. Технологія ведення переговорів (сучасні вимоги, підготовча робота, тактика, психологічні аспекти).
 51. Створення позитивного іміджу фірми.
 52. Ділові документи і діловодство, їх сутнісна характеристика і значення для успішного підприємництва.
 53. Класифікація (систематизація) ділової документації за ознаками.
 54. Методологічні принципи побудови системи показників ефективності підприємництва.
 55. Джерела інформації для розрахунку показників ефективності підприємницької діяльності.
 56. Оцінка ефективності фінансово-господарської діяльності підприємницьких структур.
 57. Вдосконалення системи управління підприємствами.
 58. Комп'ютеризація, створення сучасних комунікацій та комерційно-інформаційного бази підприємництва.
 59. Підготовка і підвищення кваліфікації управлінських кадрів для підприємництва.
 60. Сутність і значення інноваційної та інвестиційної діяльності у підприємстві.

Охорона праці в галузі

Засвоївши матеріал навчальної дисципліни, здобувачі вищої освіти зможуть у своїй професійній діяльності використовувати положення законодавчих актів і нормативно-правових документів з охорони праці та цивільного захисту; оцінювати санітарно-гігієнічні умови та рівень безпеки; ідентифікувати шкідливі і небезпечні фактори в побутовому і соціальному середовищі; володіти основними методами збереження життя і здоров'я, у тому числі в умовах надзвичайних ситуацій (НС). ЗВО отримують знання основ безпеки життєдіяльності, охорони праці та цивільного захисту; працезахоронного менеджменту; економічних і маркетингових складових охорони праці; базових положень пожежної безпеки; порядку дій в умовах НС, особливого, надзвичайного та воєнного стану. Також вони матимуть змогу обирати і використовувати засоби колективного та особистого захисту; надавати допомогу та консультації з практичних питань безпеки життєдіяльності; надавати першу долікарську допомогу; усвідомлено діяти при проведенні евакуаційних заходів.

Мета вивчення дисципліни – оволодіння здобувачами вищої освіти теоретичними знаннями з положень нормативно-правових актів щодо питань охорони праці для створення оптимальних і безпечних умов праці на підприємстві, в установах і організаціях, покращання виробничого середовища, підвищення ефективності праці, збереження працездатності та здоров'я працівників.

Завдання дисципліни «Охорона праці в галузі» полягає у формуванні знань та умінь з правових і організаційних питань охорони праці, з гігієни праці, виробничої санітарії, наданні студенту теоретичних знань та практичних вмінь для вирішення питань з безпеки виробничої діяльності у взаємозв'язку з ефективністю та якістю праці.

Відповідно до мети необхідно **знати**:

- ✓ *перелік основних законодавчих актів України з питань охорони праці;*
- ✓ *основні положення законів України про охорону праці та про пожежну безпеку;*
- ✓ *класифікацію нормативних актів ыз охорони праці відповідно до державного реєстру;*

-
- ✓ вимоги Закону України Про охорону праці щодо системи управління охороною праці на державному, регіональному галузевому рівнях та на рівні підприємства;
 - ✓ вимоги нормативних документів щодо навчання з питань охорони праці;
 - ✓ організацію державного нагляду та громадського контролю за охороною праці;
 - ✓ порядок розслідування та обліку нещасних випадків, професійних захворювань та аварій на виробництві;
 - ✓ методи аналізу та заходи щодо профілактики виробничого травматизму та професійних захворювань;
 - ✓ визначення понять фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії;
 - ✓ загальні відомості про мікроклімат, якість повітря виробничих приміщень, природне та штучне освітлення, шум, вібрації, виробничі випромінювання як фактори гігієнічної оцінки умов праці, їх вплив на організм людини, можливі наслідки, заходи і засоби поліпшення умов праці та захисту працюючих;
 - ✓ загальні санітарно-гігієнічні вимоги до виробничих і допоміжних приміщень;
 - ✓ загальні вимоги безпеки щодо конструкції, конструкційних матеріалів, ергономічних рішень виробничого обладнання, та організації робочих місць;
 - ✓ визначення поняття електробезпека, основні нормативні документи з
 - ✓ електробезпеки, електричні і неелектричні фактори, що впливають на характер ураження електричним струмом, основні заходи та засоби забезпечення електробезпеки;
 - ✓ основні поняття та значення пожежної безпеки, пожежонебезпечні властивості матеріалів і речовин, категорії вибухопожежонебезпечних приміщень і виробництв і класи приміщень і зон з вибухо- і пожежонебезпечки згідно з Правилами улаштування електроустановок;
 - ✓ загальні заходи і засоби щодо попередження вибухів, вибухонебезпечне обладнання та інструмент, вимоги до приміщень вибухонебезпечних виробництв.

Вміти:

- ✓ оцінити відповідність стану організації охорони праці в установі чинним законодавчим і нормативним актам з охорони праці;
- ✓ сформулювати функціональні обов'язки з урахуванням посади працівників і вимог чинних законодавчих актів;

-
- ✓ визначити статистичні показники травматизму в установі;
 - ✓ організувати розслідування виробничого нещасного випадку;
 - ✓ опрацювати план навчання і перевірки знань з охорони праці працівників залежно від виконуваних ними функціональних обов'язків і безпеки виконуваних робіт;
 - ✓ користуючись результатами інструментальної оцінки факторів виробничого середовища та гігієнічною класифікацією праці визначити клас умов праці за показниками шкідливості та небезпечності факторів виробничого середовища, важкості та напруженості виробничого процесу;
 - ✓ обґрунтувати раціональні заходи нормалізації умов праці в конкретній виробничій ситуації;
 - ✓ контролювати дотримання вимог з гігієни праці;
 - ✓ проводити інструктаж з охорони праці;
 - ✓ визначити категорію приміщень за небезпекою ураження електричним струмом;
 - ✓ надати першу допомогу при електричних травмах;
 - ✓ визначити ймовірну (без розрахунків) категорію вибухопожежобезпеки конкретних виборчих умов (за ОНТП 24-86) та клас приміщень і зон за вибуховою і пожежною небезпекою (згідно Правил влаштування електроустановок);
 - ✓ визначити загальні технічні заходи системи запобігання пожежі для певних виробничих умов;
 - ✓ визначити загальні технічні заходи системи протипожежного захисту для певних виробничих умов;
 - ✓ обґрунтувати первинні засоби пожежогасіння для певних виробничих умов та провести інструктаж працюючих щодо користування цими засобами.

Форми проведення занять - лекції, семінарські та практичні заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «Охорона праці в галузі» передбачений підсумковий контроль **у формі заліку.**

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 4

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	Завдання, місце і структура охорони праці в галузі	15
2	Повітря робочої зони. Атестація робочих місць.	15
3	Психофізіологічні шкідливі фактори трудового процесу	15
4	Гігієнічна класифікація праці. Атестація робочих місць за умовами праці.	15
5	Електробезпека. Пожежна безпека на підприємстві	15
6	Розслідування нещасних випадків і професійних захворювань на виробництві	15
7	Законодавчі та нормативно-правові основи цивільного захисту.	15
8	Основні принципи та способи захисту населення та територій від надзвичайних ситуацій	15
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Кодекс цивільного захисту України від 02.10.2012 № 5403-VI (поточна редакція – 05.10.2016) – zakon2.rada.gov.ua.

2. Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення. Закон України [Електронний ресурс] URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4004-12#Text/>

3. Про основи національної безпеки України: Закон України від 19.06.2003 № 964-IV (поточна редакція – 07.08.2015) – zakon5.rada.gov.ua.

4. Про охорону праці. Закон України [Електронний ресурс] URL :
<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text/>

Додаткова:

1. Біляєв М. М., Біляєва В. В., Берлов О. В., Козачина В. А. CFD Моделювання в аналізі ефективності систем захисту довкілля та працівників на робочих місцях / Дніпро : Журфонд, 2022. 250 с.

2. Біляєв М.М., Калашніков І.В., Біляєва В.В., Козачина В.А., Берлов О.В. Математичне моделювання в задачах оцінки ризику на потенційно небезпечних об'єктах / Монографія: Дніпро: Журфонд, 2021. 270 с.

3. Панков О.О. Інноваційні методи навчання студентів з питань пожежної безпеки на об'єктах з масовим перебуванням людей. *Сучасна прикладна лінгвістика*. Збірник наукових праць. Дніпро: ВНПЗ «ДГУ», 2024. Ч.ІІІ. 295 с. С. 184-200.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика курсу «Охорона праці в галузі» спрямована на надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати необхідні знання у повному обсязі (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або

академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами. Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдання на самостійну підготовку або завдання поточного та підсумкового контролю.

Політика оцінювання знань. Поточний контроль проводиться викладачами на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів за визначеною темою. Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачами та студентами, управління навчальною мотивацією студентів. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується як викладачем – для коригування методів і засобів навчання, – так і студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів при обговоренні теоретичних питань, а також у формі тестування.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються відповідною кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, то він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку. Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульовані процедурами університету.

Політика доброчесності. За дотримання студентом політики академічної доброчесності під час виконання поставлених завдань кафедрою може бути прийняте рішення про надання здобувачу вищої освіти додаткових балів у період підсумкового контролю.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Охорона праці: визначення, зміст та значення.
2. Перелік законодавчих актів з охорони праці.
3. Основний зміст закону України «Про охорону праці».

-
4. Основний зміст II розділу «Гарантії прав громадян на охорону праці», що викладені у законі України «Про охорону праці».
 5. Структура управління охороною праці в Україні.
 6. Перелік контролюючих організацій, робота яких прямо або опосередковано спрямована на покращання умов праці.
 7. Структура громадського контролю за охороною праці у закладі.
 8. Служба або відділ з охорони праці у туристичній галузі: обов'язки, права.
 9. Комісія з розслідування нещасних випадків: порядок створення, обов'язки, права.
 10. Комісія з питань охорони праці: порядок створення, обов'язки, права.
 11. Уповноважені трудових колективів з питань охорони праці: порядок обрання, обов'язки та права.
 12. Атестація робочих місць: визначення, значення, методика її проведення.
 13. Види триступінчатого контролю за охороною праці: їх рівень, характеристика та значення.
 14. Перелік та зміст основних документів, що заповнюються комісією з розслідувань нещасних випадків.
 15. Пожежа – визначення, причини, основні шляхи профілактики пожеж.
 16. Структура управління протипожежною службою в Україні.
 17. Забезпечення пожежної безпеки на підприємствах, в організаціях та установах.
 18. Класифікація пожеж за причинами їх виникнення. Організація гасіння пожеж.
 19. Інструктажі: значення, види, основний зміст.
 20. Організаційно-технічні заходи щодо профілактики, попередження, локалізації та ліквідації наслідків техногенних аварій та катастроф.
 21. Фізичні фактори як негативні чинники виробничого середовища: основний перелік, наслідки негативного впливу, шляхи профілактики.
 22. Психогенні фактори як негативні чинники виробничого середовища: основний перелік, наслідки негативного впливу, шляхи профілактики.
 23. Державне регулювання діяльності у сфері захисту населення від інфекційних хвороб.
 24. Безпека працівників у надзвичайних ситуаціях.
 25. Організація безпеки праці на підприємствах, в організаціях та установах.

-
26. Санітарно-епідемічна безпека в промисловості.
 27. Перша медична допомога. Склад похідної аптечки.
 28. Електробезпека. Класифікація виробничих приміщень щодо небезпеки ураження працюючих електричним струмом.
 29. Колективні та індивідуальні засоби захисту людей від ураження електрострумом.
 30. Заземлення та занулення електроустановок.
 31. Вибухонебезпека і вибухозахист.
 32. Основні світлотехнічні поняття та одиниці.
 33. Види освітлення.
 34. Вимоги до освітлення при його плануванні.
 35. Дія вібрації на організм людини.
 36. Види вібрації, її характеристика.
 37. Захист від шкідливої дії вібрації.
 38. Інфразвук, його природа, дія на людину, захист від нього.
 39. Ультразвук, його природа, дія на людину, захист від нього.
 40. Загальні вимоги безпеки при експлуатації систем, що працюють під тиском.
 41. Причини аварій при експлуатації систем, що працюють під тиском.
 42. Вимоги безпеки до посудин, що працюють під тиском.
 43. Загальні вимоги безпеки при виконанні вантажно-розвантажувальних робіт.
 44. Обов'язки власників підприємств щодо організації пожежної безпеки.
 45. Функції державного пожежного нагляду.
 46. Органи державного нагляду за охороною праці. Права посадових осіб органів державного нагляду за охороною праці.
 47. У чому полягає громадський контроль за додержанням законодавства про охорону праці.
 48. Порядок розслідування нещасних випадків.
 49. Визначити та проаналізувати чинники, що визначають санітарно-гігієнічні умови праці.
 50. Навести і охарактеризувати гігієнічні параметри повітря робочої зони і принципи їх оцінки.
 51. Охарактеризувати ефективність і область використання основних методів нормалізації параметрів повітря робочої зони.

-
52. Проаналізувати можливості використання і ефективність методів попередження забруднення повітря робочої зони.
53. Охарактеризувати обов'язки і функції роботодавця щодо організації та координації робіт з управління охороною праці.
54. Запропонувати основні положення посадової інструкції керівника підрозділу підприємства, присвячений функціям і обов'язкам, пов'язаним з забезпеченням безпеки праці.
55. Обґрунтувати необхідність і проаналізувати сутність системного підходу до організації охорони праці на підприємстві.
56. Дати оцінку доцільності і економічної ефективності можливих варіантів типових видів витрат на охорону праці.
57. Охарактеризувати принципи і джерела фінансування охорони праці.
58. Прокоментувати обов'язки і функції керівника підприємства (організації) в процесі розслідування нещасних випадків і професійних захворювань.
59. Визначити основні етапи і результати роботи комісії підприємства з розслідування нещасного випадку. Перелік і порядок оформлення документів.
60. Викласти порядок дій керівника робіт (підрозділу) у разі виникнення нещасного випадку.
61. Визначити об'єкти та охарактеризувати функції і завдання суб'єктів страхування від нещасного випадку і профзахворювань.
62. Сформулювати порядок здійснення страхування від нещасного випадку (дії страхувальника і особи, яка страхується). Страховий випадок і підстави для страхових виплат і компенсацій.
63. Сформулювати умови отримання та види страхових виплат, на які може розраховувати працівник (родина) у разі його травмування, профзахворювання або смерті.
64. Навести алгоритм поведінки для цивільного населення яке опинилося в зоні бойових дій (при загрозі ураження стрілецькою зброєю, повітряній небезпеці).
65. Загальні принципи навчання та підготовки населення до дій в умовах надзвичайних ситуацій.
66. Функціональні обов'язки і порядок дій керівників підрозділів підприємств і організацій в умовах надзвичайних ситуацій, особливого та військового стану.
67. Охарактеризувати надзвичайні ситуації природного характеру та їх наслідки.
68. Пояснити оцінку класифікації захисних споруд цивільного захисту за їх властивостями. Надати характеристику класів та груп ПРУ.

69. Поясніть заходи по життєзабезпеченню постраждалих в зонах НС, на маршрутах евакуації та в місцях розміщення евакуйованого населення, за встановленими нормами і нормативами.

70. Охарактеризувати види евакуації в залежності від особливостей НС.

71. Проаналізувати структуру організації цивільного захисту на об'єкті господарської діяльності.

72. Визначити завдання та функціональні обов'язки суб'єктів господарювання у сфері цивільного захисту.

Використання штучного інтелекту в інформаційному просторі

Дисципліна вивчає теоретичні та практичні засади використання штучного інтелекту в інформаційному просторі, основні напрями застосування сучасних ШІ-технологій у роботі з текстовим, графічним, аудіо- та відеоконтентом, принципи ефективної взаємодії з системами штучного інтелекту, а також методи перевірки, аналізу й критичного оцінювання результатів їхньої роботи. Особлива увага приділяється етичним та академічним аспектам використання штучного інтелекту в сучасному суспільстві.

***Метою** вивчення освітнього компоненту «Використання штучного інтелекту в інформаційному просторі» є формування у здобувачів вищої освіти системного розуміння можливостей і обмежень сучасних технологій штучного інтелекту, ознайомлення з основними типами інтелектуальних моделей та інструментів для створення текстового, візуального, аудіо- та відеоконтенту. Набуття практичних навичок:*

- ✓ *ефективного і критично виваженого застосування в освітній і професійній діяльності;*
- ✓ *засвоєння принципів коректної взаємодії з ШІ, зокрема формулювання запитів, аналізу, перевірки та редагування отриманих результатів;*
- ✓ *розкриття ролі штучного інтелекту в сучасному інформаційному середовищі, його впливу на комунікаційні процеси, медіапростір і знання;*
- ✓ *сприяння розвитку цифрової грамотності, аналітичного мислення та здатності до самостійного опрацювання інформації;*
- ✓ *формування усвідомленого ставлення до етичних, правових та академічних аспектів використання ШІ, зокрема дотримання принципів академічної доброчесності та відповідального використання інтелектуальних технологій;*
- ✓ *сприяння становленню компетентних фахівців, здатних ефективно інтегрувати інструменти штучного інтелекту у професійну діяльність без втрати критичного контролю над змістом і якістю створюваного продукту.*

У результаті опанування змісту освітнього компоненту здобувачі мають **знати**:

- ✓ *основний зміст усіх розділів програми, сутність, структуру та функції сучасних систем штучного інтелекту в інформаційному середовищі;*

-
- ✓ основні типи моделей штучного інтелекту (текстові, візуальні, аудіо- та відеогенеративні), їх можливості, обмеження та сфери застосування;
 - ✓ принципи роботи популярних інструментів штучного інтелекту для створення та обробки контенту, їх функціональні особливості;
 - ✓ базові підходи до формулювання запитів (prompt engineering), логіку взаємодії з інтелектуальними системами та фактори, що впливають на якість результатів;
 - ✓ основні ризики використання ШІ, зокрема помилки генерації, упередження, недостовірність інформації та проблеми авторства;
 - ✓ сучасні підходи до перевірки, редагування та критичного оцінювання результатів, отриманих за допомогою ШІ;
 - ✓ етичні, правові та академічні аспекти використання штучного інтелекту, принципи академічної доброчесності в умовах його поширення;
 - ✓ роль штучного інтелекту в трансформації інформаційного простору, медіа, освіти та професійної діяльності;
 - ✓ основні напрями розвитку технологій штучного інтелекту та їх вплив на суспільство.

Уміти:

- ✓ ефективно використовувати інструменти штучного інтелекту для створення текстів, зображень, аудіо- та відеоконтенту відповідно до поставлених завдань;
- ✓ формулювати коректні та результативні запити до систем штучного інтелекту, адаптувати їх залежно від цілей і контексту;
- ✓ аналізувати, перевіряти та редагувати результати роботи ШІ з урахуванням вимог достовірності, логічності та якості;
- ✓ критично оцінювати інформацію, отриману за допомогою штучного інтелекту, виявляти помилки, неточності та маніпуляції;
- ✓ поєднувати власні знання і навички з можливостями ШІ, забезпечуючи змістовну та відповідальну участь людини у створенні продукту;
- ✓ застосовувати інструменти ШІ у навчальній та професійній діяльності з дотриманням принципів академічної доброчесності;
- ✓ розрізняти допустимі та недопустимі практики використання штучного інтелекту в освітньому процесі;

-
- ✓ аргументовано оцінювати вплив штучного інтелекту на інформаційний простір, комунікацію та культуру;
 - ✓ презентувати результати роботи, виконаної із застосуванням ШІ, у письмовій та усній формах;
 - ✓ усвідомлювати відповідальність за використання технологій штучного інтелекту та сприяти формуванню культури їх етичного й критичного застосування.

Передумовами для вивчення освітнього компоненту є базові знання, здобуті під час вивчення дисциплін інформаційно-комунікаційного, аналітичного та соціально-гуманітарного спрямування, зокрема: Інформаційні системи та технології, Основи інтелектуальної власності та академічна доброчесність, Міжкультурні комунікації в інтернет просторі тощо. Важливим є розуміння принципів роботи з цифровими сервісами, пошуку й опрацювання інформації, а також основ алгоритмічного мислення. Корисними також є навички критичного аналізу контенту, оцінювання достовірності джерел та усвідомлення етичних аспектів використання сучасних технологій.

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття, практичні заняття.

Форма підсумкового контролю. Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компоненту «*Використання штучного інтелекту в інформаційному просторі*» передбачений підсумковий контроль у **формі заліку**.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)

Курс 2 Семестр 4

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Етичні, правові та академічні аспекти використання штучного інтелекту.	16
2	Штучний інтелект в інформаційному просторі: сутність, типи та сфери застосування.	16
3	Перевірка, аналіз і критичне оцінювання результатів роботи ШІ.	16
4	Формулювання запитів (prompt engineering): принципи ефективної взаємодії з ШІ.	16
5	Текстові моделі штучного інтелекту: створення, редагування та аналіз текстів.	14
6	Використання ШІ для перевірки граматики, стилю та якості тексту.	14
7	Генерація графічного контенту за допомогою штучного інтелекту.	14
8	Штучний інтелект у створенні аудіо- та відеоконтенту.	14
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Laszko S. W. The Paradox of the Philosophical Zombie: Do Artificial Intelligences Need Qualia? «Молодь: наука та інновації» 2025: матеріали XIII Міжнародної науково-технічної конференції студентів, аспірантів та молодих вчених, Дніпро, Україна, 12–14 листоп. 2025 : у 3 ч. Національний технічний університет «Дніпровська політехніка». Ч. 2. С. 303–304.
2. UNESCO. Recommendation on the Ethics of Artificial Intelligence. Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 2022. 43 p.
3. Ляшко С. В. L'homoncule mécanique: Проблема відтворення штучним інтелектом ментальних процесів людини. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2025. Т. 52. С. 103–108. URL: <https://doi.org/10.32782/apfs.v052.2024.16>.
4. Ляшко С. В. Виникнення генеративного штучного інтелекту й подальший поступ гіперреальності. XXII всеукраїнська конференція студентів і молодих науковців «Інформатика, інформаційні системи та технології». 2025. С. 23–25.
5. Ляшко С. В. Мисленнєвий експеримент картезіанського робота як перша форма Тесту Т'юринґа. Світ наукових досліджень. 2025. Т. 38. С. 29–31. URL: <https://doi.org/http://dx.doi.org/10.13140/RG.2.2.17841.08809>.

Додаткова:

1. Андрощук Г. О. Інтелектуальна власність і штучний інтелект: хто автор? Artificial intelligence. 2022. № 1. С. 166-182.
2. Корнєєва С. Р. Європейський механізм захисту прав людини у сфері технологій штучного інтелекту. Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Право. 2022. Вип. 69. С. 47-51.
3. Огірко О. В. Морально-етичні принципи електронної освіти і штучного інтелекту / О. В. Огірко, І. В. Огірко. Успіхи і досягнення у науці. 2024. № 1. С. 454-467.
4. Паламар С. Штучний інтелект в освіті: використання без порушення принципів академічної чесності / С. Паламар, М. Науменко. Освітологічний дискурс. 2024. № 1. С. 68-83.

5. Симонов В. В. Інноваційні підходи до розвитку комп'ютерних технологій у сфері освіти: покращення навчального процесу за допомогою штучного інтелекту / В. В. Симонов, А. О. Кримська, І. М. Мосій. Перспективи та інновації науки (Серія «Педагогіка», Серія «Психологія», Серія «Медицина»). 2024. № 1. С. 317-331.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політикою курсу «Використання штучного інтелекту в інформаційному просторі» є надання можливості здобувачам вищої освіти отримувати сучасні теоретичні знання та практичні навички щодо використання технологій штучного інтелекту в освітній, професійній та інформаційно-комунікаційній діяльності (визначено рішенням кафедри та відображено у навчально-методичному комплексі із зазначеної дисципліни).

Здобувач вищої освіти повинен дотримуватись Кодексу академічної доброчесності Дніпровського гуманітарного університету. Особлива увага приділяється етичному та відповідальному використанню систем штучного інтелекту, дотриманню принципів авторського права, академічної доброчесності та критичного оцінювання результатів, отриманих за допомогою ШІ.

Опрацьовуючи навчальний матеріал навчальної дисципліни «Використання штучного інтелекту в інформаційному просторі», студенти:

1. на лекціях: здійснюють скорочене конспектування лекційного матеріалу; беруть участь у тематичних дискусіях; аналізують приклади використання штучного інтелекту в інформаційному просторі; проходять експрес-опитування;

2. на семінарських і практичних заняттях: виконують практичні завдання із застосуванням систем штучного інтелекту; формулюють та тестують запити (prompts) для текстових і мультимедійних моделей ШІ; здійснюють аналіз та критичне оцінювання результатів роботи ШІ; створюють, редагують і перевіряють текстовий, графічний, аудіо- та відеоконтент; демонструють презентації; беруть участь у дискусіях з проблемних питань курсу; виконують тестові завдання самостійної роботи (з використанням системи дистанційної підтримки Moodle).

Для здобувачів вищої освіти очної форми навчання відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба або

академічна мобільність, які необхідно підтверджувати документами.

Відсутність здобувача на заняттях передбачає самостійне опрацювання матеріалу та не звільняє здобувача від виконання завдань самостійної підготовки, поточного або підсумкового контролю.

Якщо здобувач вищої освіти не згоден з оцінюванням його знань, він може оскаржити виставлену викладачем оцінку в установленому порядку.

Порядок повторного проходження здобувачами вищої освіти контрольних заходів урегульований процедурами університету.

Поточний контроль проводиться викладачем на всіх видах аудиторних занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня засвоєння студентами теоретичних знань та практичних навичок використання інструментів штучного інтелекту.

Основна мета поточного контролю – забезпечення зворотного зв'язку між викладачем і студентами, а також формування навичок відповідального та ефективного використання технологій штучного інтелекту в інформаційному просторі. Інформація, одержана при поточному контролі, використовується викладачем для коригування методів і засобів навчання, а студентами – для планування самостійної роботи.

Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, тестування, виконання практичних завдань із використанням ШІ-інструментів, аналізу створеного контенту, презентацій та обговорення теоретичних питань.

Форми проведення поточного контролю та критерії оцінювання рівня знань визначаються кафедрою. Результати поточного контролю (поточна успішність) є основною інформацією для визначення підсумкової оцінки з дисципліни.

Студентів заохочують до науково-дослідницької роботи, пов'язаної з проблематикою штучного інтелекту, цифрових технологій та інформаційного простору, а також до оприлюднення результатів досліджень на наукових заходах.

Тези, виголошені на науково-комунікативних заходах з тематики навчальної дисципліни, оцінюються максимум у 20 балів. Студенти разом із викладачем визначають тему тез, доступні джерела та літературу. Також під керівництвом викладача студенти ознайомлюються з вимогами до оформлення та подають тези.

Під час організації освітнього процесу у виняткових випадках допускається навчання в режимі онлайн, що передбачає використання таких інструментів дистанційної освіти, як Zoom та система управління дистанційним навчанням «MOODLE».

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ПІДУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Штучний інтелект: сутність, основні поняття та місце в сучасному інформаційному просторі.
2. Основні типи моделей штучного інтелекту та їх класифікація.
3. Функції та можливості ШІ у створенні інформаційного контенту.
4. Історія розвитку технологій штучного інтелекту.
5. Роль штучного інтелекту в трансформації медіа та комунікацій.
6. Текстові моделі штучного інтелекту: принципи роботи та сфери застосування.
7. Генерація текстів за допомогою ШІ: можливості та обмеження.
8. Основи формулювання запитів (prompt engineering).
9. Типи запитів до ШІ та їх вплив на якість результату.
10. Використання ШІ для редагування та вдосконалення текстів.
11. Інструменти перевірки граматики та стилю: можливості та обмеження.
12. Генерація зображень за допомогою штучного інтелекту.
13. Принципи роботи візуальних моделей ШІ.
14. Використання ШІ у створенні графічного контенту.
15. ШІ у створенні аудіоконтенту та музики.
16. Генерація відеоконтенту за допомогою штучного інтелекту.
17. Інтеграція різних типів контенту (текст, зображення, аудіо, відео) за допомогою ШІ.
18. Аналіз якості контенту, згенерованого ШІ.
19. Проблема достовірності інформації, створеної за допомогою ШІ.
20. Упередження (bias) у системах штучного інтелекту.
21. Помилки генерації та їх причини.
22. Методи перевірки та валідації результатів роботи ШІ.
23. Критичне мислення у роботі з інструментами штучного інтелекту.
24. Взаємодія людини і ШІ: межі автоматизації.
25. Роль користувача у створенні якісного контенту із застосуванням ШІ.

-
26. Етичні аспекти використання штучного інтелекту.
 27. Академічна доброчесність у контексті використання ШІ.
 28. Допустимі та недопустимі практики використання ШІ в освіті.
 29. Проблема авторства та інтелектуальної власності у ШІ-контенті.
 30. Правові аспекти використання штучного інтелекту.
 31. Вплив ШІ на ринок праці та професійну діяльність.
 32. ШІ як інструмент у навчальній діяльності студентів.
 33. Використання ШІ у наукових дослідженнях.
 34. ШІ у сфері бізнесу та комунікацій.
 35. Соціальні наслідки поширення штучного інтелекту.
 36. Маніпуляції та дезінформація з використанням ШІ.
 37. Генерація фейкового контенту та способи його виявлення.
 38. Відповідальне використання ШІ у публічному інформаційному просторі.
 39. Цифрова грамотність і ШІ.
 40. Культура використання штучного інтелекту.
 41. Перспективи розвитку технологій штучного інтелекту.
 42. Етичні виклики майбутнього, пов'язані з розвитком ШІ.
 43. Взаємозв'язок ШІ та суспільних цінностей.
 44. Роль держави та міжнародних організацій у регулюванні ШІ.
 45. Стандарти та рекомендації щодо використання штучного інтелекту.

Права людини і правова культура

Метою вивчення навчальної дисципліни «Права людини і правова культура» є формування у здобувачів вищої освіти знань щодо сутності, змісту та системи прав і свобод людини, механізмів їх реалізації та захисту, а також принципів верховенства права і демократичних цінностей. Дисципліна спрямована на розвиток правової свідомості, громадянської відповідальності, поваги до людської гідності та навичок застосування правових норм у професійній і повсякденній діяльності.

У результаті засвоєння змісту освітнього компоненту здобувач вищої освіти повинен демонструвати такі результати навчання:

- ✓ *знати основні міжнародні та національні стандарти у сфері прав людини, принципи верховенства права та засади правової держави;*
- ✓ *розуміти сутність, класифікацію та механізми реалізації прав і свобод людини та громадянина;*
- ✓ *орієнтуватися у системі органів і установ, що забезпечують захист прав людини на національному та міжнародному рівнях;*
- ✓ *застосовувати норми законодавства для вирішення типових правових ситуацій у професійній та повсякденній діяльності;*
- ✓ *аналізувати випадки порушення прав людини та визначати можливі способи їх захисту;*
- ✓ *дотримуватися принципів законності, соціальної відповідальності, толерантності та поваги до прав і свобод інших осіб;*
- ✓ *демонструвати високий рівень правової культури, громадянської свідомості та етичної поведінки.*

Передумовою для вивчення освітнього компоненту «Права людини і правова культура» є базові знання, здобуті під час вивчення дисциплін соціально-гуманітарного та правового спрямування, зокрема: Правознавство, Історія України в контексті європейського виміру, Соціальні проблеми суспільства, Філософія тощо. Важливим є розуміння основ суспільного устрою, державних інституцій, громадянських прав і обов'язків, а також здатність до критичного мислення та аналізу суспільних процесів.

Форми проведення занять: лекції, семінарські заняття.

Методи навчання: лекція, пояснення, бесіда, дискусія, дебати, демонстрація, вирішення практичних завдань, аналіз ситуацій, мозковий штурм, тестування, самостійна та індивідуальна робота.

Форма підсумкового контролю: Підсумковий контроль проводиться з метою встановлення відповідності (вимірювання, оцінювання) здобутих особою результатів навчання вимогам освітньої програми у частині відповідного освітнього компонента. З освітнього компонента «Права людини та правова культура» передбачений підсумковий контроль у формі заліку.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Форма навчання денна/заочна Обсяг 4 кредити ЄКТС, (120 годин)
 Курс 2 Семестр 4

№ теми	Назва теми (згідно з РПНД)	Загальний обсяг годин (аудиторна, самостійна та індивідуальна робота)
1	2	3
1	Теоретико-правові засади прав людини та правової культури	18
2	Міжнародні стандарти захисту прав людини	18
3	Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина в Україні	18
4	Механізми забезпечення та захисту прав людини в Україні	16
5	Європейська система захисту прав людини	16
6	Правова культура особистості та суспільства	16
7	Права людини у професійній діяльності та цифровому середовищі	14

8	Актуальні виклики забезпечення прав людини в умовах сучасних суспільних трансформацій	16
	Разом	120
	<i>Форма підсумкового контролю</i>	<i>залік</i>

ЛІТЕРАТУРА ТА НАВЧАЛЬНІ МАТЕРІАЛИ:

Основна:

1. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р., № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254>

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: з поправками, внесен. відповідно до положень Протоколів №№ 11 та 14 з Протоколами №№ 1, 4, 6, 7, 12 та 13. Право України 2010. № 10. С. 215–233.

3. Загальна декларація прав людини. Міжнародні договори України. К., 1992.

4. Резолюція 1594 «Про принцип верховенства права», ухвалена Парламентською Асамблеєю Ради Європи 23 листопада 2007 р.

5. Міжнародний пакт про громадянські права: позиція держави та погляд громадянського суспільства. Київ: Істина, 2007. 240 с.

6. Бурлак О. В. Міжнародні стандарти щодо статусу і функціонування національних установ із захисту і заохочення прав людини : монографія / О. В. Бурлак ; Нац. акад. наук України, Ін-т держави і права ім. В. М. Корецького, Київ. ун-т права. Івано-Франківськ : Симфонія форте, 2012. 212 с.

7. Міхальов В.О. Права людини в Україні: навчально-методичний посібник. Київ : «Гельветика». 2020. 122 с.

8. Молдован В. Конституційні права, свободи та обов'язки людини і громадянина. Навчальний посібник. Київ : Центр учебной литературы, 2012. 206с.

9. Застосування практики Європейського Суду з прав людини в адміністративному судочинстві України. Д.В.Лученко, Н.А. Полях. К.: Видавництво Право. 2024. 200 с.

10. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навчальний посібник. Київ : Алерта, 2016. 488с.

Додаткова:

1. Демократія, права людини та участь молоді. Громадянська освіта для молодіжних працівників: Посібник / Ярина Боренько, Андрій Донець. Київ : Міністерство молоді та спорту України, 2018. 120 с.

2. Конституційне право України: навч. посіб. для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, І.І. Дахова, та ін. Харків: Право, 2020. 328 с.

3. Конституційне право України : підручник / [Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.]; за заг ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.

4. Гельсінський акт: 47 років по тому. URL: <https://niss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/helsinsky-akt-47-rokiv-po-tomu>

ПОЛІТИКА КУРСУ

Для успішного опанування цього навчального курсу здобувачі мають відвідувати заняття регулярно. Більша частина матеріалу, який виноситься на поточний та підсумковий контроль, базується на лекціях та семінарських заняттях.

Здобувач повинен заходити в аудиторію вчасно, мати з собою матеріали, необхідні для виконання завдань: конспект, навчальний посібник, письмові приладдя. Забороняється відволікати одногрупників та викладача, самовільно залишати аудиторію, вмикати чи вимикати електронне обладнання без дозволу викладача. Забороняється прослуховування та перегляд аудіо- та відеоконтенту, не пов'язаного з темою заняття, а також ведення телефонних розмов в аудиторії під час освітнього процесу. У разі порушення дисципліни викладач має право зобов'язати здобувача написати пояснювальну записку на ім'я завідувача кафедри та/або запропонувати залишити аудиторію. Грубе порушення дисципліни прирівнюється до пропуску заняття без поважної причини.

Поточний контроль здійснюється під час:

- *аудиторної роботи* за допомогою опитування (в т.ч. участь у дискусії), тестування, виконання письмових завдань, вирішення ситуаційних завдань;

- *самостійної та індивідуальної роботи* (ведення конспекту або схематичне подання матеріалу), складання списку джерел окремої теми, аналіз судових

рішень/аналіз прецедентів, написання есе, складання тестових завдань, складання ситуаційної задачі (кейсу) тощо.

Підсумковий контроль – залік.

За рішенням викладача або кафедри нараховуються заохочувальні бали за наукову діяльність здобувача: підготовка конкурсної наукової роботи, написання фахової наукової статті, участь в засіданнях наукового гуртка кафедри, підготовка доповідей за тематикою засідань гуртка, публікація тез доповідей тощо.

Критерії оцінювання кожного виду аудиторної, самостійної та індивідуальної роботи, а також наукової діяльності здобувачів визначено **Стандарт організації та критеріїв оцінювання навчальної роботи здобувачів вищої освіти з дисциплін, що закріплені за кафедрою права**, затвердженим на засіданні кафедри права (протокол №15 від 25.08.2021 року). Зі змістом документу можна ознайомитися на сайті Університету в розділі «Силабуси навчальних дисциплін/ Бакалавр / 081 Право» або за посиланням: <https://surl.li/aeooym> або за QR-кодом.

Здобувач має відпрацювати пропущені семінарські заняття, надавши викладачеві виконані завдання, які на даних заняттях надавав викладач. Умови ліквідації заборгованостей з поточної роботи: здобувачі, які пропустили семінарські заняття або лекції, мають можливість відпрацювати заборгованості під час консультацій, що проводяться викладачем, відповідно до графіку консультацій. Для отримання певної кількості балів здобувач має можливість усно відповісти на питання теми, за якою він має заборгованість або виконати індивідуальну роботу, що складається з завдань, визначених викладачем в кожному окремому випадку (в залежності від обсягу заборгованості).

Обов'язковою умовою при нарахуванні загальної кількості балів здобувачу, враховується необхідність дотримання принципів політики доброчесності. Дотримання академічної доброчесності передбачає: самостійне виконання навчальних завдань, поточного та підсумкового контролю результатів навчання; посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримання норм законодавства про авторське право і суміжні права; надання достовірної інформації про результати власної навчальної (наукової, творчої) діяльності, використанні методики досліджень і джерела інформації.

У випадку встановлення випадків академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації, списування, обману з боку здобувачів встановлюється академічна відповідальність. До здобувачів застосовуються види відповідальності, передбачені частинами 6 та 7 статті 42 Закону України «Про освіту».

ПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття, сутність та ознаки прав людини.
2. Історичні етапи становлення і розвитку ідеї прав людини.
3. Класифікація прав і свобод людини.
4. Принципи прав людини та їх характеристика.
5. Поняття правової культури особистості та суспільства.
6. Поняття міжнародних стандартів прав людини.
7. Загальна декларація прав людини: зміст і значення.
8. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права.
9. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права.
10. Роль Організації Об'єднаних Націй у захисті прав людини.
11. Конституційні права і свободи людини та громадянина в Україні.
12. Особисті (громадянські) права людини в Україні.
13. Політичні права громадян України.
14. Соціально-економічні права людини в Україні.
15. Культурні та екологічні права людини.
16. Конституційні обов'язки людини і громадянина в Україні.
17. Гарантії прав і свобод людини в Україні.
18. Судовий захист прав людини в Україні.
19. Роль Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.
20. Правоохоронні органи у механізмі захисту прав людини.
21. Поняття та структура Європейської системи захисту прав людини.
22. Європейська конвенція з прав людини: основні положення.
23. Європейський суд з прав людини: структура та повноваження.
24. Порядок звернення до Європейського суду з прав людини.
25. Значення рішень ЄСПЛ для України.
26. Поняття та складові правової культури особистості.
27. Правова свідомість як елемент правової культури.

-
28. Правова поведінка та її види.
 29. Правове виховання та правова освіта.
 30. Шляхи підвищення рівня правової культури в суспільстві.
 31. Права людини у сфері праці та професійної діяльності.
 32. Недискримінація та рівність у професійному середовищі.
 33. Право на інформацію та свобода слова.
 34. Захист персональних даних у цифровому середовищі.
 35. Права людини в мережі Інтернет.
 36. Права людини в умовах воєнного стану.
 37. Обмеження прав людини: підстави та межі.
 38. Права внутрішньо переміщених осіб і біженців.
 39. Актуальні виклики дотримання прав людини в сучасному суспільстві.
 40. Роль правової культури у становленні демократичної держави.

ПІСЛЯМОВА

У центрі сучасного освітнього процесу перебуває здобувач вищої освіти — особистість, яка прагне знань, саморозвитку та професійного становлення. Саме тому університетське середовище створюється для задоволення інтелектуальних потреб студентів: проводяться цікаві лекції й практичні заняття, розробляються сучасні освітні компоненти, впроваджуються інноваційні технології навчання та відкриваються нові можливості для особистісного зростання.

Важливим інструментом формування індивідуальної освітньої траєкторії є вибіркові освітні компоненти. Вони дозволяють студентам самостійно обирати напрями розвитку відповідно до власних інтересів, здібностей і професійних планів, поглиблювати фахову підготовку, розширювати світогляд і відкривати нові сфери знань. Такий вибір мотивує до навчання, допомагає відчутти відповідальність за власний освітній шлях та перетворює навчання на усвідомлений процес самореалізації.

*Каталог вибіркових дисциплін є важливою складовою підготовки сучасного фахівця, адже успіх сьогодні визначається не лише професійними знаннями, а й здатністю ефективно взаємодіяти з людьми, адаптуватися до змін, мислити творчо та працювати в команді. Саме тому значна увага приділяється розвитку так званих *soft skills* – гнучких навичок, які забезпечують конкурентоспроможність, високу продуктивність і впевненість у професійному середовищі.*

Освітні програми університету спрямовані на формування комунікативності, лідерства, критичного мислення, емоційного інтелекту, креативності та вміння вирішувати конфлікти. Широкий вибір дисциплін мовного, історичного, психологічного, культурологічного та естетичного спрямування сприяє всебічному розвитку особистості, вихованню поваги до культурного різноманіття та успішній соціалізації.

Нехай навчання стане для кожного з вас простором можливостей, натхнення, нових відкриттів і впевненого руху до майбутньої професії. Викладачі кафедр Університету бажають успіхів, наполегливості та задоволення від кожного кроку на шляху до знань!